

Motivace squatterů ke squattingu

Violeta Siříšťová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Violeta Šiříštová**
Osobní číslo: **H12265**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Motivace squatterů ke squattingu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti subkultury squattingu a motivace ke squattingu.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HRČKA, Michal. Sociální deviace. Praha: SLON, 2001.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KELLER, Jan. Úvod do sociologie. Praha: SLON, 1998.

RŮŽIČKA, Vlastimil. Squaty a jejich revoluční tendence. Praha: Triton, 2007.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 23. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 27.2.2015

..... Grústová? Videta

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce *Motivace squatterů ke squattingu* se snaží přiblížit squaty z pohledu samotných squatterů a zjistit, jaká je jejich motivace žít ve squatu. Práce je rozdělena do dvou částí, na teoretickou a praktickou. Teoretická část definuje pojem squatting, jeho vznik, historii, právní postavení squattingu a hlavní postoje a motivace squatterů. V druhé části se práce zaměřuje na samotné squattery a jejich odpovědi na výzkumné otázky. Základní strategií je kvalitativní přístup na bázi polostrukturovaných rozhovorů a přímého pozorování.

Klíčová slova: squatting, squatterři, squat, subkultura, volný čas, seberealizace, motivace

ABSTRACT

Bachelor thesis *The motivation of squatters to squatting* is trying to enclose squats from the view of the squatters themselves and find out, what is their motivation for living in the squats. Thesis is divided into two parts, to the theoretical and the practical part. The theoretical part is defining what the squatting really is, its origin, history, legal status and attitudes together with the motivation of squatters. The second part of the thesis heads to squatters themselves and their replies to the research questions. The primary strategy of the thesis is qualitative approach on the basis of half-structured interviews and direct observation.

Keywords: squatting, squatters, squat, subculture, leisure time, self-fulfillment, motivation

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D., vedoucí mé bakalářské práce, za její odborné vedení a cenné rady. Dále také děkuji svému příteli, rodině a blízkým za podporu.

Motto

Lidský život nemůže žít jen každodenními problémy. Ve své zásadní lidské identitě je obrácen k něčemu, co každý den překračuje a přesahuje. K něčemu, co trvá a zároveň dává životu jeho lidskou důstojnost a totožnost.

Jan Milíč Lochman

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SQUATTING – TEORETICKÉ ZÁKLADY	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU SQUATTING, SQUAT A SQUATTER	11
1.2 VYMEZENÍ SQUATTINGU V SOCIOLOGII.....	12
1.3 VYMEZENÍ SQUATTINGU V POLITOLOGII.....	13
2 ŽIVOT SQUATTERŮ	15
2.1 ŽIVOT SQUATTERŮ	15
2.2 MOTIVACE SQUATTERŮ	17
2.3 HLAVNÍ MYŠLENKY A POSTOJE SQUATTINGU	18
2.4 PŘEDSTAVITELÉ ČESKÉHO SQUATTINGU.....	18
2.5 AUTONOMNÍ SOCIÁLNÍ CENTRA.....	20
3 STRUČNÁ HISTORIE SQUATTINGU	23
3.1 VZNIK SQUATTINGU	23
3.2 HISTORIE SQUATTINGU NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	24
3.3 HISTORIE SQUATTINGU V ZAHRANIČÍ	27
4 SQUATTING V ČESKÉM PRÁVU	29
4.1 ROZBOR SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU NEOPRÁVNĚNÝ ZÁSAH DO PRÁVA K DOMU, BYTU NEBO NEBYTOVÉHO PROSTORU	30
4.2 POSTUP POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY PŘI OZNÁMENÍ NEOPRÁVNĚNÉHO OBSAZENÍ NEMOVITOSTI.....	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
5 METODOLOGIE VÝZKUMU	34
5.1 VÝZKUMNÝ CÍL	34
5.2 VÝZKUMNÁ OTÁZKA	34
5.3 METODY SBĚRU DAT	35
5.3.1 Zúčastněné pozorování.....	35
5.3.2 Polostrukturované rozhovory	38
5.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	39
5.5 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	39
5.6 OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ.....	39
6 SPLNĚNÍ CÍLŮ A DISKUZE PRO PRAXI	43
6.1 SPLNĚNÍ STANOVENÝCH CÍLŮ.....	43
6.2 DOPORUČENÍ A DISKUZE PRO PRAXI	43
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	51
SEZNAM PŘÍLOH	52

ÚVOD

„*Obsad' a žij!*“ Jak se současní squatteré k tomuto mottu staví a jak jej vnímají? Jaká je motivace squatterů ke squattingu? Co vlastně motivuje squattery k tomu, že žijí v nepohodlných podmínkách, které se natolik liší od snahy většinové společnosti? Existuje vlastně v našich realitách „čistá“ podoba squattingu se svými původními myšlenkami vyřčenými v 70. letech 20. století? Toto jsou hlavní otázky této bakalářské práce.

Jak již z názvu této bakalářské práce vyplývá, **cílem** bylo zjistit právě motivaci squatterů ke squattingu. Během zpracování byly vyhodnocovány nejenom dostupné tištěné materiály, ale rovněž výstupy z rozhovorů a přímého pozorování uskutečněného v „terénu“.

První část bakalářské práce se pohybuje v teoretické rovině, která je rozdělena do čtyř kapitol. První z nich klade důraz na vymezení pojmů souvisejících s problematikou squattingu. Dále je squatting popsán z hlediska oborů sociologie a politologie. Druhá kapitola se zabývá životem, motivací, postoji a hlavními myšlenkami squatterů. V neposlední řadě v této kapitole autorka uvede hlavní představitele českého squattingu a historii a současnost autonomních center u nás. Třetí kapitola vypravuje o krátké historii squattingu v České republice a v zahraničí. Odpovídá tak na otázku: Odkud se vlastně squatting vzal?! Poslední kapitola teoretické části práce provede čtenáře problematikou squattingu z hlediska české právní úpravy a postupu orgánů moci veřejné při řešení případů obsazení nemovitostí bez právního titulu.

Druhá část bakalářské práce je praktická. Věnuje se odpovědím na výzkumné otázky. Je zaměřena na spolupráci se samotnými squattery a šetření autorky v pražských squatech. Autorka práce použila metodu kvalitativního výzkumu a výstupy zpracovala podle principu otevřeného kódování. V práci jsou použity dvě metody sběru dat, a to zúčastněné pozorování a polostrukturované rozhovory.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SQUATTING – TEORETICKÉ ZÁKLADY

První kapitola práce je zaměřena na definování základních pojmů, které se dotýkají problematiky squattingu. Zároveň bude v této kapitole squatting přiblížen z pohledu sociologie a politologie.

1.1 Vymezení pojmu squatting, squat a squatter

S oficiální definicí pojmu squatting se v odborné literatuře nesetkáváme. Touto problematikou se však zabývá mnoho autorů, kteří ve svých publikacích zmiňují různá pojetí, která jsou postavena především na shodném základu, vychází z překladu anglického slova „to squat“, tedy „sedět na bobku“ (Řešetka, 1998, s. 524). Například Matoušek (2003, s. 211-212) uvádí následující definici squattingu: *Výraz pochází z anglického „to squat“, což znamená usadit se na neobsazené půdě či v neobsazeném domě s nadějí na získání nároku obsazenou půdu či dům využívat. Současné hnutí squatterů začalo vznikat koncem šedesátých let 20. století v USA ve skupinách tzv. hippie, kteří experimentovali s alternativním způsobem života. Tehdy squatting řešil některým sociálně slabým lidem problém bydlení. Později začaly být squaty vytvářeny taky jako prostředí pro alternativní kulturní a politické aktivity. Právní nárok na obsazené území, případně nemovitosti, v současnosti většina západních států neuznává, i když už v některých těchto zemích byly vydány rozsudky ve prospěch squatterů.*

Pro ukázkou lze zmínit ještě další definice. Podle Chmelíka (2001, s. 24) je squatting *ilegální, tj. bez souhlasu majitele, obsazování domů komunitou především mladých lidí.* Mareš (2006, s. 69) to vidí podobně, když říká, že squatting je *ilegální obydlování cizích do té doby zpravidla nevyužívaných nemovitostí spojený se sociálními požadavky.* K problematice squattingu se vyjádřilo i Ministerstvo vnitra (2002, s. 40), podle kterého *squat vzniká nelegálním obsazením neobydlené a nevyužívané nemovitosti skupinou, většinou mladých, lidí. Squatting jako hnutí je samotnými squatterry vnímán velmi různorodě. Někteří jej považují za životní filozofii, jiní za přechodné řešení své současné životní situace a další v něm zase spatřují jakýsi předvoj sociální revoluce. Společná je jim kritika stávajícího společenského systému, který pokládají za neetický, nemorální, založený na zisku a vykořisťování. Svou podstatou má squatting blízko k anarchoautonomní scéně a většina squatterů je radikálně levicového smýšlení. Squatting nemá svou vlastní ucelenou a jednotnou ideologii, řídí se heslem – obsad' a žij.*

Z výše zmiňovaného tedy vyplývá, že squat je neoprávněně zabranou a následně obydlitelnou nemovitostí – bytem, domem nebo stavbou, která byla původně určena k jinému účelu, než k jakému ji užívají squatteři (obyvatelé squatů). Přičemž tato nemovitost je často dlouhodobě neobydlena či nevyužívána, a je tudíž ve značně zanedbaném stavu.

Squatting jako takový je řazen mezi fenomén takzvaných subkultur, které jsou studovány z hlediska mnoha vědních oborů, mezi které se řadí sociologie, politologie či teorie kultur. Vzhledem k propojení s takto širokou škálou vědeckých disciplín, je nutné zmínit rovněž další pojmy, které jsou se squattingem spjaty:

- Extremismus – dle Kalamára (2011, s. 11) je pojem extremistický často nahrazován výrazem „antisystémový“, sociálně patologický jev, přičemž zmiňuje Danicsovou (2002, s. 33) definici, že *extremismus je označení postojů, které výrazně vybočují z normálu a projevují se zcela konkrétními excesy v různých společenských oblastech, jež narušují základní lidská práva a svobody*. Obecně je extremismus dělen na levicový a pravicový.
- Levicový extremismus – Kalamár (2011, s. 35) definuje jako politický směr, který je v demokratické společnosti společensky neakceptovatelný zejména proto, že některé jeho společenské postoje jsou v rozporu s demokratickými principy právního státu.
- Anarchismus – tentýž autor o něm říká, že stojí na myšlence odmítavého postoje vůči jakýmkoliv autoritám.

1.2 Vymezení squattingu v sociologii

Dle známého sociologa Giddense (1999, s. 38) lze vymezit problematiku squattingu v sociologii jako snahu upozornit společnost na nevyhovující bytovou situaci, a především pak na jeho ideové angažmá. Obrana, jak dostát závazkům svobody a nezávislosti se stává nonkonformním vzdorem či tvorbou subkultury, jež se vyznačuje jako soubor specifických norem, vzorců chování, hodnot a samozřejmě také celkovým životním stylem v rámci širšího společenství lidí. Hlavním cílem je vymezit se od majoritní společnosti. Subkultura squatteřů se tak stává pozoruhodným fenoménem, který se prolíná do několika oblastí společenských věd a to zejména do sociologie, politologie, či samotné teorie kultury. Sociologie pak tuto subkulturu zkoumá jako specifický soubor norem, postojů, hodnot a obecných výrazů celé společnosti, do níž tato skupina samozřejmě patří.

Giddens (1999, s. 189) také uvádí pojem *deviantní subkultury*, což chápe jako soubor norem a hodnot, jež bývají postupně odlišovány od norem a hodnot uznávaných ve většinové kultuře a společnosti. Přitom však bývají respektovány národní kultury a odmítán etnocentrismus¹. Přičemž *deviace je v obecném pojetí chápána jako jakákoliv odchylka od normální struktury či funkce a může se vyskytovat u kteréhokoliv jevu v přírodě nebo ve společnosti* (Hrčka, 2001, s. 11).

Sociolog Alan (2001, s. 19) zase označuje subkulturu spíše jako *alternativní kulturu*, která se vyznačuje formou odporu k režimu a vůči institucím. Subkultury se pak zcela přirozeně objevují také v demokratické společnosti. Hovořit se dá např. o squattingu, který se v České republice začal masově prosazovat teprve počátkem 90. let 20. století. Subkultura squatterů bojuje proti diktátu trhu, teroru establishmentu² a globalizaci. Vyústění takto marné snahy jedinců o zařazení do společnosti, mimo jiné ve stavu neusazení právních či společenských norem může vést, či přímo vede k extremismu, squatterství, nebo zcela jiným formám subkultur, jež obsahují většinou zcela odlišné spektrum politických názorů, než většinová společnost.

1.3 Vymezení squattingu v politologii

Squatting nemá v politologii vyhraněné místo, píše Růžička (2007, s. 14) a dále uvádí, že v politologické literatuře se téměř nevyskytuje a pokud ano, zpravidla dostane nálepku extremistický. Proti tomuto označení, se však squatteré bouří, protože tvrdí, že squatting je životní filozofie, která nemá obecně ustálenou a jednotnou ideologii. Růžička (2007, s. 14) ve své knize cituje známého sociologa Jana Kellera, který varuje: „*Nálepka začala být udělována všem nepohodlným či jen málo loajálními postojům. Současně se začalo termínu extremismus užívat záměrně s termínem terorismus.*“

Squatting jako takový je obecně zařazován mezi levicový extremismus. Mezi hlavní úkoly levicových radikálů patří zakládání komunit vyznávajících alternativní způsob života ve squatech. *Squatting jako hnutí je vnímán nejen jako životní filozofie nebo přechodné řešení bytové situace, ale těmi nejradikálnější i jako předvoj sociální revoluce. Squatteré svým*

¹ Etnocentrismus – *Přístup pozorovatele, jenž vnímá myšlenky nebo prakticky jiné kultury podle měřítek své vlastní* (Giddens, 1999, s.556).

² Establishment – je termín, kterým se obvykle označuje tradiční vládnoucí třída společnosti, která jí vládne.

netradičním sociálním protestem a vytvářením alternativních životních prostor či alternativního stylu života se zřetelně profilují v rámci anarchoautonomních skupin, uvádí Danics (2002, s. 59-60).

Dle šetření Růžičky (2007, s. 36-37) se většina obyvatel squatu řadí mezi anarchisty a k anarchoautonomům, kteří se aktivně zapojují do protestů proti globalizaci světa. Důležitým úkolem squatterů je ostré vymezení se vůči kapitalismu³. Squatteři se ke kapitalismu vyjadřují takto: *Kapitalistický společenský systém pošlapává lidskou důstojnost, neboť popírá jedno ze základních lidských práv - právo bydlet*, tato citace je uvedena v příručce *Obsad' a žij* (2005, s. 36).

³ Kapitalismus – *Systém ekonomického podnikání založený na tržní výměně.* (Giddens, 1999, s. 558)

2 ŽIVOT SQUATTERŮ

V druhé kapitole bude přiblížen život a motivace squatterů, jejich hlavní myšlenky a postoje. Zároveň zde budou prezentováni tři známí představitelé českého squattingu, autonomní sociální centra a jejich pozitivní vliv na fungování squattingu.

2.1 Život squatterů

Život lidí, kteří preferují tento životní styl, je zcela odlišný než životy jedinců, kteří žijí ve svých domovech či zcela odlišný od osob bez domova. Jedinci, kteří takový životní styl nikdy na vlastní kůži nevyzkoušeli, mohou vnímat squattery jako nečisté, neinteligentní či sociální odpad společnosti. Je však důležité si uvědomit, že i lidé vyznávající tento způsob života mají v naší společnosti své místo, opodstatnění a působení. Na jedné straně se vyskytují jedinci, kteří se dostanou do tíživé životní situace, kdy přijdou o střechu nad hlavou a nemají jinou možnost přebývání, nežli ve squatu. Na druhé straně jsou osoby, které si volí tento životní styl zcela záměrně, jelikož jim vyhovuje naprostý pocit svobody a kontroly nad svým životem.

Každý squat a parta lidí, která ho obývá, může být naprosto odlišná. Existují squaty, které mohou obývat jedinci závislí na alkoholu či jiných návykových látkách, nezaměstnaní, lidé nemocní, psychicky, fyzicky či sociálně stigmatizovaní apod. Takový squat bude vymezen jako bezdomovecký, jelikož zde převládají prvky, které se vyskytují u bezdomovců a nefungují zde tak zásadní pravidla jako v angažovaném squatu. V angažovaném squatu žijí lidé, kteří pouze vyznávají jiný styl života, a to život nekonzumní. Mohou chodit do školy či do práce, a jejich způsob života venku se jim jednoduše zamlouvá. V takových squatech jsou pak jistá pravidla, která musí dodržovat všichni členové party, kteří se rozhodli takto žít a tvoří jakousi komunitu či téměř rodinu. Koho tedy ve squatech najdeme? *Osazenstvo squatů tvoří nejenom mladí nezaměstnaní, bezdomovci, imigranti, ale i intelektuálové, pro které je tento způsob života šancí odpoutat se od vlivu rodičů a realizovat v praxi své představy o způsobu života. V zabraných domech a bytech, tak vznikají různé specifické komunity. Některé squaty se však stali útočištěm narkomanů a kriminálních živlů* (Danics, 2002, s. 60).

Oficiální rozdělení squattingu podle typů s největší pravděpodobností neexistuje, dokonce se s ním nesetkáváme ani v žádné literatuře. Hodně záleží i na tom, kde je squat realizován,

v jakém prostředí, lokalitě a mezi jakými lidmi. V této bakalářské práci bude motivace squatterů rozdělena na:

1. bezdomovecký squatting,
2. angažovaný squatting.

Ad. 1 Bezdomovecký squatting, který se v Praze vyskytuje ve větším množství než squatting angažovaný, někteří autoři nazývají squattingem „sociálním“. Motivací osob žijících v těchto squatech je nějaký sociální problém. Bydlí zde hlavně imigranti, narkomani, alkoholici, osoby bez přístřeší apod. Tento typ squattingu měl tradici především v Anglii. V knížce Pata Gilberta *Clash - smrt nebo sláva* (2007, s. 45), přibližuje život ve squatu bývalý squatter Richard Nother následovně: *Život v komuně – nebo utopický názory, jestli chceš, to se nás vůbec netýkalo. Náš barák byl muzikantskej. Jiný squaty byly opilecký, další zase feťácký doupata, byla to různorodá oblast. Jediná věc, která všechny spojovala, byly problémy s elektrárnou a magistrátem. Byla tam spousta muzikantů, lidi z Irska, jižní Ameriky, Španělska. Všichni mladý, který přicházeli do Londýna a neměli na bydlení, směřovali sem.* Tito lidé nemají potřebu organizovat kulturní a společenské akce a ve squatu nefungují téměř žádné pravidla. Je proto nutné rozlišovat tento druh squattingu od squattingu angažovaného.

Ad. 2 Angažované squatterství se v Praze vyskytuje oproti squattingu bezdomoveckému v poměrně malém množství. Během vlastního šetření v pražských squatech autorka práce zjistila, že součástí těchto squatů bývají bary, společné jídelny, knihovny či infoshopy⁴. Obyvatelé tohoto typu squatů se snaží lidem přiblížit jejich způsob života, proto pořádají nejrůznější koncerty, divadelní představení, přednášky apod. Squatteři v domech budují jakási kulturní centra, primárně tedy pobytem zde neřeší svou sociální situaci. Obyvatelé squatu dodržují společně stanovená pravidla, vaří si společně a jsou si navzájem oporou. V některých squatech tohoto typu převládá rodinné prostředí. Prázdné domy obsazují z důvodu chátrání a zanedbanosti nemovitostí. Většina squatterů, se po obsazení o budovu starají a snaží se o co nejrychlejší zlegalizování svého pobytu v domě. Není to však pravidlem.

⁴ Infocentrum – Informační centrum, které nabízí domácí a cizojazyčné populární tiskoviny.

2.2 Motivace squatterů

Co lidi motivuje žít ve squatu? Odpověď je nesnadná, protože pohnutka jedinců žít ve squatu je zcela individuální. Mezi nejčastější motivy takových osob lze zařadit řešení bytové otázky, dále potřeba vlastních etických principů nebo vymezení si vlastního subkulturního prostoru ve „své“ společnosti osob, se kterými chci žít. Z literatury se dozvídáme, že squatteři preferující život ve squatu tím chtějí sdělit okolnímu světu především svůj postoj a názor na politický režim, případně na celý společenský systém, který touží změnit. Squatteři spoléhají na to, že v demokratickém světě a státě by měla jejich konstruktivní kritika vyznít zcela veřejně, a přispět tak případně ke změně režimu. Jelikož squatteři dobře vědí, že jedním ze základních prvků demokratického řádu je také svoboda politického projevu, upozorňují tak na slabá místa celého demokratického systému a vyslovují myšlenky, které mohou být šokující či zraňující (Růžička, 2007, s. 19-20).

V časopise A2 (1/2005) Slačálek – autor článku, motivaci ke squattingu rozděluje na dvě skupiny: *Základní motivace ke squattingu jsou dvě a u squatterských pokusů existují v různých kombinacích. První z nich je uspokojování své potřeby, druhá vyjádřit sociální protest.* První motivací demonstrují svou osobní bytovou nouzi. Často se jedná o mladé lidi, kteří nemají kam jít. Druhá motivace vyjadřuje protest proti systému ve státě a rovněž snahu vytvořit si novou komunitu a prostor pro alternativní kulturu.

Velké množství squatterů zastává názor, že kapitalistický společenský systém šlape po lidské důstojnosti. Dle jejich přesvědčení totiž prohlubuje nerovnost mezi chudšími a bohatšími vrstvami a také zcela popírá právo na bydlení. Na základě toho se někteří jedinci domnívají, že současná společnost, či politický režim, jim neumožňuje zcela svobodný rozvoj jejich osobností, a tak se svým protizákonným jednáním snaží vymanit z útlu systému a co možná nejvíce relativně rozvíjet svoji osobu mimo takový režim ve své subkultuře. Jak uvádí Bártová (2010), takoví jedinci touží a vyhledávají mezilidské vztahy, které nejsou ani z části založené na tržním principu.

Jelikož squatting nemá charakter činnosti skrývané, nýbrž je staven spíše na obdiv, je zřejmé, že motivy jako je svoboda projevu, jsou dokonce dle judikatury Evropského soudu pro lidská práva považovány za jedny z největších standardů ochrany, a to vůči projevu uměleckému či komerčnímu. *Squatting tak klade důraz na kritiku státní politiky bydlení, nebo sociální protest* (Růžička 2007, s. 19-20). Výše zmíněná motivace převládá přede-

vším na území Evropy nebo Severní Ameriky, jelikož v relativně vyspělých státech je vyšší životní standard a zároveň společnost i vláda umožňující právě takovéto projevy.

2.3 Hlavní myšlenky a postoje squattingu

Hlavní myšlenka squattingu je postavena na mottu „Obsad' a žij“. Jedná se tak o velice silný legitimizační moment, ve kterém je možné vycítit naprosté odmítání zákonů a pravidel. Toto motto tak squatterry osvobozuje ze sevření zákonů i celého systému. Ukázalo se, že takový postoj se objevuje spíše v obecném tvrzení squatterů, nikoli již tolik při vlastním šetření. Tento anarchistický postoj poskytuje squatterům jistý manévrovací prostor pro vzájemnou solidaritu.

Z vlastního šetření autorky v pražských squatech bylo zjištěno, že squatteři vyznávají především alternativní způsob života, hodnoty svobody lidských práv, filosofii přítomnosti lásky, zdraví apod. Jejich hodnoty a postoje se v pravém slova smyslu téměř neliší od běžných hodnot společnosti, která ve squatech nežije. Squatteři jsou obyčejní lidé, jejichž preference svobody a odpoutání se od materiálního a konzumního způsobu života je poněkud silnější a významnější než u většinové společnosti. U některých jedinců, se však po několika letech života ve squatu můžou vyskytnout negativní postoje. Ze začátku vyznávali hodnoty svobodného, nemateriálního a nekonzumního života a žili ve squatech, ale postupem času změnili životní styl a názory. K tomuto názorovému přerodu často dochází při dosažení vyššího věku. Nicméně hlavní myšlenky squattingu nejsou těmito squatterry odmítnuty, dostávají pouze odlišnou podobu. Konkrétně se může jednat například o snahu skloubení pozitivních postojů pro squatting s institutem soukromého vlastnictví, který byl dříve radikálně odmítán. Na základě takových poznatků je tedy možné konstatovat, že squatting je většinou spojován s určitou životní etapou a věkem jedinců, kteří tento způsob života preferují. S přibývajícím věkem squatterů totiž nabývá i obtížnost hledání kompromisů (Charvát 2007, s. 32).

2.4 Představitelé českého squattingu

V této podkapitole budou představeni tři významní představitelé českého squattingu.

Jakub Polák

Jakub Polák byl spoluzakladatelem prvního pražského squatu, na ulici Pplk. Sochora (Praha 7 - Holešovice). Spolu s lidmi z Československého anarchistického sdružení zapo-

čal éru časopisu *A-Kontra*. Ten byl v 90. letech 20. století hlavním časopisem anarchistů. Samotný Polák dlouhá léta bojoval proti rasismu a činům z nenávisti. Celý život se považoval za anarchistu. Dne 25. září 2012 zemřel v Praze po těžké nemoci (Antifa.cz, 2012).

Slavomír Tesárek

Slavomír Tesárek, je mezi squatterry považován za guru českého squattingu. Se squattingem se seznámil v době, kdy začal v Brně pracovat pro Hnutí DUHA, a to mu změnilo život. Poté, co přestoupil do Hnutí občanské solidarity v Praze, naskytla se mu první příležitost, aby se nastěhoval do squatu, byl jím výše zmiňovaný squat v ulici Pplk. Sochora. Na této adrese má Tesárek do dnešních dnů vedené trvalé bydliště. Slavomír Tesárek měl však se squaty zkušenost už z minulosti, setkal se s nimi jak v zahraničí, tak v České republice. Po pár měsících obývání squatu na ulici Pplk. Sochora, se přestěhoval do squatu na Ladronce (Praha 6 – Břevnov). Ladronka byla v té době považována, za nejlépe fungující squat. Stále ale nebyl spokojený, a proto se odstěhoval do squatu v Libni v Zenklově ulici, kde žil půl roku, tedy až do doby, než squat byl vyklizen. Všichni co v Libni bydleli, našli útočiště na Ladronce. Tady dostal Tesárek myšlenku, že by se chtěl podílet na vzniku podobného squatu, jako byla Ladronka. Proto se rozhodl, obsadit dům jménem Milada v pražské Libni. Jeho hlavní myšlenkou, proč obsadit nový squat, byl negativní názor na politický režim a současně nouze o bydlení. Brzo se ztotožnil s myšlenkami squattingu a považoval se za element celé komunity. Zpočátku byla Milada společností a systémem tolerována, ale na podzim roku 1998 byl Tesárek obviněn ze spáchání trestného činu neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytového prostoru dle tehdy platného § 249 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Soud však vyhrál a byl zproštěn obžaloby. Problém s přežíváním ve squatu začal mít ve chvíli, kdy se jeho názory neshodovaly s názory ostatních squatterů z Milady. Prosazoval své idey jako jedinec, sám za sebe, neměl potřebu se schovávat za skupinu (Růžička, 2007, s. 61). Později se ve squatu začaly objevovat tvrdé drogy. Slavomír Tesárek zastával názor, že do squatu tvrdé drogy nepatří. Tohle byl jeden z mála důvodů, proč zakladatel Milady ze squatu odešel. Tesárek se zároveň stal zastáncem myšlenky, že by se Milada měla vyklidit (Doležal, 2007). Tak skončila jeho éra squattingu.

Ivošek Mathé

Z vlastního šetření v pražských squatech, se autorka práce dozvěděla že Ivošek Mathé je syn bývalého generálního ředitele České televize Iva Mathého. Ivošek je mezi squatterry

považován za významnou a do současné doby stále aktivní osobnost současného squattingu. Ivošek Mathé pochází ze spořádané rodiny, kde jeho otec budoval kariéru a on byl v dětství převážně se svou matkou. Přidat se ke squatterům byla jeho jakási vzpoura proti otci. Chtěl se zároveň zviditelnit a ukázat své rodině, co sám dokáže. V současné době se aktivně angažuje při otevření a zrození autonomního sociálního centra Klinika.

Filip Pospíšil (2013, s. 81) ve své knize *Umění protestu*, o tomto stále aktivním pražském aktivistovi, píše následovně: *Ivošek Mathé se zapojuje do nejrůznějších forem protestů už dvacet let. Stal se členem jedné z prvních squatterských skupin devadesátých let, řadu let žil na pražském squatu Ladronka a zapojoval se do tamních kulturních a anarchistických aktivit. Je jedním ze zakladatelů soundsystemu Cirkus Alien, který pořádal první techno parties a street parties v České republice. Jako grafik ve skupině Punx 23 vytváří propagační předměty na protestní akce.*

2.5 Autonomní sociální centra

Autonomní sociální centra jsou dle slov squatterů velmi důležitá, jak pro fungování samostatného ideologického směru squatting, tak i z důvodu reprezentace alternativní kultury squattingu vůči veřejnosti. Zakladatelé nejnovějšího pražského centra Klinika vycházeli z faktu, že v Praze žádné podobné zařízení není. Centrum je pojato tak, že není místem, kde je kultura lidem nabízena, ale kde naopak lidé kulturu sami tvoří. Co se vlastně skrývá pod pojmem autonomní sociální centrum?

- autonomní – centrum není závislé na státních financích, jsou založena na samosprávě,
- sociální – centrum týkající se lidské společnosti,
- centrum – prostor, kde se lidé často z odlišných sociálních skupin, s odlišným kulturním zázemím, mohou scházet a potkávat (Projekt Autonomní sociální centrum Klinika, 2015, s. 2).

Autonomní sociální centrum LADRONKA (1993 – 2000)

První autonomní sociální centrum v České republice bylo zřízeno na Ladronce v Praze 6. Squatteři se od samého začátku snažili o legalizaci squatu a jednali o tom s magistrátem hlavního města Prahy. Squatteři na Ladronce pořádali benefiční koncerty pro stíhané anarchistické aktivisty, vydávali alternativní časopisy a zakládali antifašistické skupiny. Na podporu legalizace Laronky proběhla v Praze spousta demonstrací. Velkou oporu si squat-

teři získali i ve svém sousedství. Jednání s magistrátem o legalizaci squatu po šesti letech fungování skončilo pro squattery neúspěšně. Nejlépe fungující, v zahraničí nejznámější český squat a zároveň autonomní sociální centrum Ladronka, byl po šesti letech vyklizen (Novák, 1999). V příloze je přiložen plakát na demonstraci z roku 1995 na podporu Ladronky. V současnosti je ze statku a bývalého squatu Ladronka komerční centrum.

Autonomní sociální centrum MILADA (1998 – 2009)

Druhým autonomním sociálním centrem byl squat Milada, která se nachází v Libni na Praze 8, vedle vysokoškolských kolejí. Neexistující vila, byla dobrou volbou, chyběla totiž v katastru nemovitostí, možná proto je Milada považována, za nejdéle fungující squat v České republice. Milada se od Ladronky odlišovala mnohem punkovějším životem, kde tito „punkeři“ pořádali mnoho kulturních akcí. V Miladě se konaly pravidelné schůzky členů Československé anarchistické federace, přednášky, výstavy apod. (Obsaď a žij, 2005, s. 20). Policie se správcem pozemku mnohokrát upozorňovali squattery na možné vyklizení. V sousedství si často lidé stěžovali na rušení nočního klidu, volné pobíhání psů a značný nepořádek v okolí. Správce objektu si dne 30. června 2009 najal soukromou agenturu Prague Security Group, která za pomoci asistence policie pokusila vilu vyklidit. Dle slov squatterů šlo o brutální zákrok, během kterého pracovníci bezpečnostní agentury zdemolovali střešní krytinu a vyhazovali veškerý nábytek squatterů z oken. Vyklizení probíhalo od brzkého rána až do večera, přičemž někteří obyvatelé squatu Milada, nechtěli místo opustit a tak zůstali na střeše, odkud je násilím odvedla najatá bezpečnostní agentura. Vyklizení Milady, je doposud nejdiskutovanějším tématem mezi squattery (Wikipedie, 2014).

Autonomní sociální centrum KLINIKA (2015 – ????)

Současný projekt squatterů je autonomní sociální centrum Klinika, která se nachází v Praze na Žižkově. Projekt Klinika odstartoval v prosinci 2014. Na podporu začínajícího autonomního sociálního centra byly pořádány demonstrace a další propagační akce. Squatterům se podařilo 2. března 2015 získat od Kliniky vlastní klíče a celý objekt byl squatterům na rok propůjčen. V Klinice bude squatterům a veřejnosti k dispozici např. kavárna, lidová jídelna, knihovna a infoshop, komunitní zahrada, komunální dílna, obchod, cyklodílna, zázemí pro iniciativy, spolky apod. Co se vzdělávání týká, nebude zde chybět spousta kurzů, jako např. kurz filmového dokumentu, publicistické kurzy, kurzy sebeobrany, jazykové kurzy, kurzy sváření, výroby vlastní knihy, sítotisku a výroby plakátu, kurzy konkrétních

výtvarných technik určený dětem nebo rodičům s dětmi, kurzy přežití ve městě i v divočině či kurzy ekologického chování. Mezi stěžejní projekt patří historie Žižkova zdola, který se bude věnovat historii Žižkova. V příloze jsou připojeny materiály o projektu autonomního sociálního centra a fotografie vstupních dveří Kliniky s propagačními plakáty a fotografiemi (Projekt Autonomní sociální centrum Klinika, 2015, s. 3-4).

3 STRUČNÁ HISTORIE SQUATTINGU

Ve třetí kapitole práce bude vymezen vznik squattingu z historického hlediska a dále bude nastíněna krátká historie tohoto hnutí v Praze a Brně. Rovněž zde bude krátce zmíněna historie významných zahraničních squatů.

3.1 Vznik squattingu

První zmínky o squattingu máme z Velké Británie přibližně ze 14. století, kdy první squatteři začali nelegálně obsazovat cizí majetek. Důležitou roli zde sehráli tzv. *diggers*, což byli většinou dělníci, bývalí vojáci či jedinci bez zaměstnání. Diggers tvrdili, že zlo spočívá v zadržování soukromého majetku, jehož majitelé ho získali a udržují pomocí utlačování. Vymaňovali si právo sídlit na půdě, která byla obecní, aby se mohli plně vymezit ze soukromého vlastnictví. Společně však obdělávali „své“ obsazené pozemky a stali se tak také průkopníky komunitního způsobu života (Tomek, 2000, s. 40).

Pojem „squatter“ byl poprvé použit v roce 1788, ve smyslu osadníka, jenž okupuje pozemek bez jakéhokoli právního nároku. Až kolem roku 1880 je možné zaslechnout pojem „squatter“ v podobné souvislosti jako dnes. Tehdy tak začali být označováni nemajetní lidé nebo bezdomovci, kteří žili v neobydlených budovách (Waite a Hawker, 2009, s. 901).

Další záznamy o squatterech pochází z 19. století z USA. Tehdy squatteři obsadili několik neobydlených budov, v jejichž okolí následně začali farmařit. Dle Růžičky (2007) se prvními squatterry stali s největší pravděpodobností právě lidé, kteří zakládali farmy na neobsazeném území Severní Ameriky v 19. století, v době bojů mezi Severem a Jihem. V tomtéž období se i v Austrálii usadili jedinci, kteří zde nelegálně pásli ovce na cizích pozemcích v souvislosti s kolonizací australského domorodého západu. Právý squatting ve smyslu nelegálního obsazení domů a bytů vznikl díky existenci dlouhodobě nevyužívaných prostor a nemovitostí. Squatting se rozmohl po druhé světové válce a to v reakci na bytovou krizi, která v té době nastala. Zajímavá je rovněž událost z roku 1974, kdy v Amsterdamu probíhalo masové squatování přistěhovalců ze Surinamu, kteří obsadili nelegálně okolo sta amsterdamských bytů (Visinger, 2008, s. 8).

V 70. a 80. letech 20. století se hnutí squatterů rozšířilo v zemích celé Evropy, zejména v Nizozemí (Amsterdam) a Německu (Frankfurt nad Mohanem). Domy byly zpočátku obsazovány spíše jedinci, kteří vyznávali životní styl *hippies*⁵. Nejdříve se zdálo, že tento způsob života nemá nic společného s politickými názory. Tato myšlenka se začala utvářet až koncem 70. let 20. století, kdy squatteréři začali svým životním stylem a vlastní filozofií protestovat proti politickému systému, válkám, utlačování a dalším nepravostem (Tomek, 2000, s. 40).

Samotné hnutí squatting dosáhlo největšího rozvoje v letech 1980 – 1981 v západním Berlíně a Amsterdamu (Christianie, 1994, s. 14).

3.2 Historie squattingu na našem území

Jedny z prvních squatterských aktivit na území dnešní České republiky lze zaznamenat ve 20. letech 20. století. V tehdejší poválečném Československu byla v Praze na Žižkově založena organizace nazvaná *Černá ruka*. Tento spolek měl v popisu práce zabírat opuštěné byty a hledat prázdné prostory pro lidi bez domova, a to i přes nesouhlas majitelů těchto nemovitostí. Jeden ze zakladatelů Černé ruky, anarchista a příslušník pražské umělecké bohémy Franta Sauer, napsal o organizaci Černá ruka autobiografickou knihu, která se jmenuje *Franta Habán ze Žižkova* (Existence, 2012, s. 15).

Squatting se na našem území ve větším množství objevuje až po sametové revoluci a to v 90. letech 20. století. Na základě vzniku realitního trhu docházelo v té době k tomu, že se některé objekty staly zcela neprodejnými. Někteří majitelé totiž požadovali za prodeje svých domů či bytů naprosto nepřiměřené částky, které mnohdy ani nereflektovaly jejich skutečnou hodnotu. Množství jedinců, kteří vyznávali hodnoty squatterství se navýšilo mimo jiné taktéž kvůli celkovému uvolnění poměrů a svobodě každého jednotlivce, jenž vyznává alternativní životní styl (Růžička, 2007, s. 167).

Za první squat v České republice je považován dům u Divého muže, který se nachází ve Sněmovní ulici na pražské Malé Straně. Jeho obsazení trvalo pouze od prosince roku 1990 do začátku roku 1991. Velice zajímavé však na tomto squatu bylo, že jej do konce listopadu 1990 měla od ministerstva vnitra Československé federativní republiky pronajatý

⁵ Hippiés – *Hnutí hippies zavrhovalo blahobyť, konformitu, oficiální kulturu a morálku. Jedná se o revoltu proti přeorganizované a přetechnizované společnosti kolektivním životem* (Růžička, 2007, s. 18).

Linhartova nadace⁶, která působila v oblasti alternativní kultury. Po vypršení nájemní smlouvy a odmítavému postoji k opakovaným apelům majitele domu na jeho vystěhování, se tak původní nájemníci stali squattery. Squatterři neopustili budovu ani na výzvu policie. O několik dní později se však rozhodli budovu opustit zcela dobrovolně. Toto hnutí a první polistopadový střet je považován za konec undergroundu, který vycházel kontinuálně ze 70. a 80. let téhož století (Růžička 2007, s. 167).

Unikátní záležitost se týkala roku 1993 a kavárny Slavia. Tehdy skupina několika lidí obsadila a na měsíc znovu otevřela kavárnu Slavii, která byla v té době uzavřená. Parta těchto nadšenců tak chtěla dát najevo pražské veřejnosti svůj nesouhlas s uzavřením jednoho z nejkulturnějších míst v Praze. Říkali si Společnost přátel kavárny Slavie. V pravém slova smyslu se nejednalo tedy úplně o squattery, nýbrž spíše o jedince, kteří chtěli dát najevo svůj nesouhlas a poukázat na problém tehdejší společnosti (Pipes a Bednář 2008, s. 124).

Celkově došlo v letech 1990 až 1998 na území někdejšího Československa k více jak třiceti pokusům o nelegální obsazení nevyužitých prostorů a objektů ze strany aktivistů anarchoautonomního, nebo alternativního hnutí (Laube, 1999, s.1).

Netradiční využití měla například kolonie dělnických domů, které v období od roku 1995 do roku 2003 ve Starých Střešovicích využívala komunita⁷ jedinců, kteří vyčnívali více než anarchistickým založením spíše ekologickým cítěním a využívali také finančních grantů, které dostávali od nestátních organizací a nadací.

Mezi nejznámější squaty v Praze patří statek Ladronka na Břevnově, vila Milada v Libni a v neposlední řadě squat Cibulka v Košířích, která funguje dodnes. Tyto squaty sloužily zejména v 90. letech 20. století jako útočiště tehdy nejpoblázněnějším hudebním subkulturám, především pak punkovým, hardcorovým či freeteknovým. Squaty se využívaly také hojně jako centra, kde probíhalo mnoho přednášek, diskuzí, koncertů, výstav a dalších akcí. Stávaly se tak místy pro setkávání lidí, kteří vyznávali podobný způsob života, kde si mohli předávat své myšlenky a zkušenosti (viz kap. 2.5). K dalším pražským squatům lze zařadit například Bud'ánku, která se nacházela v Praze 5 a fungovala od května 1991 do

⁶ Pozn.: V nadaci účinkovala umělecká komunita lidí, která hledala kulturní kontinuity v současném umění a podporovala vznik nezávislých uměleckých iniciativ. Tato nadace se stejnou myšlenkou existuje dodnes.

⁷ Komunita – *Pojem, jenž je užíván v opozici vůči pojmu společnost. Historicky označuje sociální útvary, které existovaly před vznikem jednotné a centralizované moderní společnosti* (Keller, 2005, s. 178).

března 1992 nebo Zlatou loď, která byla na Praze 1 v Náprstkově ulici a squatteři v ní bydleli od podzimu 1991 do 31. května 1994. Mezi pozoruhodný squat patřila také Sochorka na Praze 7, kde squatteři obsadili první byt v činžovním domě. Sochorka byla v provozu od března 1991 do podzimu 1997 (Laube, 1991, s. 5-6).

V druhém největším městě České republiky, tedy v Brně bylo za celou historii obsazeno pouze několik málo budov. Mezi nejdéle fungující brněnský squat patří vila s názvem Nová zahrada, která se nachází v brněnské části Židenicích. Obsazení této vily trvalo zhruba od srpna do listopadu roku 1997. V listopadu roku 1997, konkrétně ze dne 10. na 11. listopadu, do squatu provedlo vstup 15 policistů, kteří vůči tamním squatteřům vykonali jeden z nejbrutálnějších (z pohledu squatteřů) zákroků od listopadové revoluce. Squatteři se však vystěhovali a squat opustili až následující den, kdy museli odolávat dalšímu policejnímu útoku. V této kauze bylo zadrženo 6 lidí, kteří nelegálně vilu obsadili, a zároveň bylo několik policistů obviněno z ublížení na zdraví. Trestní stíhání squatteřů i policistů bylo zastaveno v únoru roku 1998, kdy byla vyhlášena amnestie prezidenta republiky.

Dalším známým brněnským squatem byl bývalý internát na Kociánce, který byl obsazen v roce 2000. Zhruba 100 mladých lidí chtělo upozornit magistrát města na to, že v Brně schází kulturní centrum. Ve squatu tehdy proběhla výstava studentů uměleckých brněnských škol, autorská čtení a koncerty. Po vydařené akci byla budova vyklizena a v klidu opuštěna (Krušinová, 2013, s. 22-25).

V současné době na území hlavního města Prahy fungují pouze dva angažované squaty, a to Cibulka v Košířích a Klinika na Žižkově. Z vlastního šetření autorka zjistila, že squat Cibulka řeší problémy s majitelem a má se v brzké době vyklízet. Squat Klinika je na začátku svého fungování. Co se týče bezdomoveckých squatů, těch je v Praze velké množství. Například na území Prahy 4 a 10 je squattery v současné době nelegálně obsazeno zhruba 15 domů.

3.3 Historie squattingu v zahraničí

Evropa

Nejznámějším, nejstarším a zároveň také největším zahraničním squatem (či spíše squatterskou čtvrtí) je dánská Christiania⁸, která je spojením hippie komun a squatterského hnutí, které vzniklo v Kodani. Kodaňská čtvrť Christianshavn byla založena v 17. století dánským králem a přes 300 let fungovala jako vojenská základna. Prázdného a nepoužívaného místa se za příhodných okolností v 70. letech 20. století chopili alternativně smýšlející lidé a začali zde tvořit tzv. „Svobodné město“. Realizovaná podoba, však nedošla k té vysněné, jelikož každý člověk má své sny a představy. V roce 1973 se Christiania stala prvním sociálním experimentem nového společného bydlení na dobu tři let. V Christianii se pořádala velká série kulturních projektů a výstav. Obyvatelé „Svobodného města“ si vytvořili vlastní zákony, které stanovují například zákaz tvrdých drog, prezentaci násilí nebo držení zbraní. V roce 1992 byla Christiania schválena vládou jako mikrostát ve státě (Christianie, 1994, s. 6-12). Při vstupu do Christianie si návštěvníci mohli přečíst tzv. desatero. V bodě 10 bylo napsáno: *Pamatuj, že hašiš je v Dánsku kriminalizovaný a jeho přechovávání je trestné. Tvrdé drogy – heroin, kokain, speed atd. – jsou v Christianii zakázány a jejich užívání, přechovávání či dokonce obchodování s nimi vede k vyhoštění* (Christianie, 1994, s. 32). Tento mikronárod má svou vlastní měnu a vlajku. Jejím hlavním zdrojem příjmu je vstupné od turistů. Dodnes zde žije zhruba 800 lidí (Wikipedie, 2015). Desatero Christianie najdete v příloze.

V Německu je asi nejznámější squatterskou čtvrtí berlínský Kreuzberg. Ve squatu je vysoká fluktuace osob, navíc zde žijí ve velice špatných podmínkách. Dle Růžičky v roce 2001 patřilo 40 % obyvatel tohoto území mezi etnické menšiny a jedna třetina obyvatel byla mladší 18 let. V Kreuzbergu vznikají squaty, které jsou útočištěm anarchistů a často zde dochází ke střetům se členy hnutí skinheads. Obyvatelé této části města vždy považovali za zdejší hlavní problém osobní bezpečnost. V současné době se však tato čtvrť změnila a bezpečnost se zde zvýšila. Dvory domů byly ohrazeny ploty a v některých vchodech se dokonce se nachází vrátní (Růžička, 2007, s. 204).

⁸ Oficiální stránka Christianie <http://www.christiania.org/>.

Za Mekku squatterství je považováno Nizozemí. Asi nejznámějším nizozemským squatem je Nienwumarkt, který vznikl v Amsterdamu v 60. letech 20. století. Tehdy několik set lidí obsadilo historické domy určené k asanaci z důvodu výstavy podzemní dráhy. I přes násilný zásah policejních složek, se tehdy podařilo squat zachovat a do současné doby slouží jako informační centrum, kde jsou shromažďovány informace o místech, která jsou vhodná pro squatting a s ním související aktivity (Růžička, 2007, s. 202).

Amerika

Jeden z nejznámějších squatů v USA vznikl v New Yorku v roce 1980 a byl pojmenován ABC No Rio. Tento squat byl původně obsazen politicky angažovanými umělci, kteří obsazení budovy postavili na bytové politice. Toto centrum je funkční do současnosti a nabízí plné kulturní vyžití jako je např. komunitní centrum, které poskytuje zázemí pro workshopy a setkávání podobně smýšlejících lidí (Růžička, 2007, s. 202).

4 SQUATTING V ČESKÉM PRÁVU

V českém právním řádu definice pojmu squatting neexistuje. Vzhledem k podstatě a základním rysům, které squatting charakterizují jej lze vymezit jako protiprávní obsazování neobydlených a nevyužívaných nemovitostí bez právního titulu, s cílem takovéto nemovitosti dlouhodobě užívat nejen k bydlení, ale rovněž k vytváření nezávislých kulturních a sociálních center.

Obecně se problematika squattingu dotýká celé řady právních předpisů počínaje ústavním pořádkem, přes zákony až po nejrůznější vyhlášky.

Neoprávněným obsazením nemovitosti squatterů například porušují ústavní právo vlastníka, které je zakotvené v čl. 11 Listiny základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.), ve kterém je stanoveno: „*Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.*“

Ochranu vlastníka nemovitosti zajišťuje rovněž zákon č. 89/2012, občanský zákoník, který v § 3 odst. 2 písm. e) a f) stanoví, že vlastnické právo je chráněno zákonem a zároveň, že nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží. Vzhledem k nemovitostem dále občanský zákoník říká, že opuštěná nemovitá věc připadá do vlastnictví státu (§ 1045 odst. 2 občanského zákoníku), přičemž za opuštěnou se nemovitá věc má, nevykoná-li k nemovitosti vlastník vlastnické právo po dobu deseti let (§ 1050 odst. 2 občanského zákoníku). Z tohoto vyplývá, že ani v případech, kdy vlastník ze své vlastní vůle nemovitost opustí, nevzniká squatterům právní nárok na užívání nemovitosti, ale veškerá práva vůči takové nemovitosti přechází na stát, který rozhodne o její další budoucnosti.

Ze správně-právního hlediska je jednání squatterů možné označit za přešůpek proti majetku podle § 50 odst. 1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, kde je stanoveno, že přestupku se dopustí ten, kdo úmyslně neoprávněně užívá cizí majetek bez přivolení oprávněné osoby. Toto ustanovení by bylo možno použít u krátkodobých obsazení objektů, nikoliv tehdy, pokud squatterů vlastníkovu po delší dobu znemožňují s objektem nakládat. V těchto případech by již nastoupila zásada subsidiarity trestní represe, tedy užití ustanovení obsažených v trestním zákoně jakožto ultima ratio.

Z pohledu trestního práva se squatterů během svého jednání mohou dopustit celé řady trestných činů. Squatting jako takový, je však na prvním místě kvalifikován jako přečin

neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru podle § 208 zákona č. 40/2009, trestní zákoník.

4.1 Rozbor skutkové podstaty trestného činu neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytového prostoru

V § 208 trestního zákoníku se v prvních dvou odstavcích nachází dvě samostatné skutkové podstaty. Odstavec třetí řeší skutkovou podstatu kvalifikovanou.

„§ 208 Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru:

- (1) Kdo protiprávně obsadí nebo užívá dům, byt nebo nebytový prostor jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.*
- (2) Stejně bude potrestán, kdo oprávněné osobě v užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru neoprávněně brání.*
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,*
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo*
 - b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.“ (zákon č. 40/2009 Sb.)*

V prvním odstavci je skutkovou podstatou protiprávní obsazení nebo užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru jiného, což je obdobou trestného činu neoprávněné užívání cizí věci podle § 207 trestního zákoníku (v tomto ustanovení je však řešeno užívání věcí movitých). Objektem trestného činu podle odst. 1 je zejména vlastnictví domu, bytu nebo nebytového prostoru, především jde o zájem společnosti na ochraně výkonu práv spojených s vlastnictvím nemovitosti (oprávnění ji užívat a disponovat s ní). Objektivní stránkou (ta charakterizuje způsob spáchání a následky trestného činu) je protiprávní obsazení (vniknutí a setrvání v domě bez právního důvodu) nebo užívání (setrvání v domě bez právního důvodu) nemovitosti jiného. Pachatelem může být kdokoliv (subjekt obecný). Ve vztahu k subjektivní stránce se vyžaduje úmysl (postačí eventuální).

V odstavci druhém je skutkovou podstatou neoprávněné bránění jiné osobě v užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru, k jehož užívání je oprávněna, v zásadě tedy jde o opačnou situaci oproti odstavci prvnímu (Šámal, 2009, s. 1645). Objektem dle odst. 2 je zájem společnosti na ochraně nerušeného užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru oprávněnou osobou. Objektivní stránkou je neoprávněné bránění (jakýkoliv neoprávněný

zásah do práv) oprávněné osobě v užívání nemovitosti. Pachatelem může být kdokoliv (subjekt obecný). Vzhledem k subjektivní stránce je vyžadován úmysl.

Další ustanovení trestního zákoníku, která se mohou squattingu dotýkat jsou dále § 178 trestního zákoníku (porušování domovní svobody⁹), § 228 trestního zákoníku (poškození cizí věci), § 121 trestního zákoníku (vloupání, jakožto součást skutkových podstat některých trestných činů, např. krádeže § 205 trestního zákoníku).

4.2 Postup Policie České republiky při oznámení neoprávněného obsazení nemovitosti

V situacích, kdy Policie České republiky přijme oznámení o případu neoprávněného obsazení nemovitosti squatterů, je v první řadě povinna zjistit, zda v místě doopravdy dochází či nedochází k protiprávnímu jednání (např. zda nedošlo spáchání přestupku nebo zda zde neexistuje podezření ze spáchání trestného činu, případně zda není závažným způsobem narušován veřejný pořádek), a dále zjistit totožnost a postavení zúčastněných osob (v souladu s § 63 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky). Totožnost squatterů může policie následně sdělovat osobám, které o to požádají a které mají zároveň na věci právní nárok (např. majiteli nemovitosti, který chce se squatterů vést občanskoprávní spor).

Pokud je policisty na místě zjištěno, že existuje podezření ze spáchání trestného činu (např. neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru), je policie, jakožto orgán činný v trestním řízení, povinen provést řádné šetření a zahájit úkony trestního řízení podle § 158 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, mezi něž patří například ohledání místa činu vč. pořízení zvukové a obrazové dokumentace, provádění výslechů atd. Pokud je podezření potvrzeno, je okamžitě zahájeno trestní stíhání podle § 160 trestního řádu (jinak je věc vyřešena například odložením nebo předáním věci příslušnému orgánu k projednání přestupku).

Je však třeba mít vždy na paměti, že police jako taková nemá oprávnění squatterů z nemovitosti vystěhovat, byť by to bylo na žádost majitele nemovitosti. K vystěhování může dojít až na základě soudního rozhodnutí. Policie zasahuje až v případech, kdy dojde k vyhrocení

⁹ Pozn. Jednočinný souběh trestných činů neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru (§ 208 trestního zákoníku) a porušování domovní svobody (§ 178 trestního zákoníku) je zpravidla vyloučen.

situace. Vzhledem k tomu, že jsou však tyto akce na zvládnutí velice náročné (jak časově, tak i z hlediska nasazení sil a prostředků) a často medializované (zejména ze strany squat-terů), tak jakmile je jasné, že Policie bude „vystěhovávat“ nějaký squat, jsou vypracovány taktické postupy. Zákroky jsou uskutečňovány pod jednotným velením, za účasti anti-konfliktního týmu, vyjednavců a dalších složek integrovaného záchranného systému (zdravotnická záchranná služba, hasičský záchranný sbor).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Každá vědní disciplína využívá metody zkoumání specifické pro svůj obor. Setkáváme se tak například s metodologií přírodních věd, metodologií matematiky a matematické logiky, metodologií humanitních věd apod. (Ochrana, 2009, s. 11). Pro oblast společenských věd, do které spadá předkládaná práce, je typické využívání metod kvantitativních a kvalitativních. Zatímco metody kvantitativní jsou objektivního charakteru a dávají nám odpovědi na otázky „Co?“, „Kdy?“, „Kde?“, kvalitativní metody mají charakter subjektivní a odpovídají na otázky „Kdo?“, „Proč?“ a „Jak?“. *Kvalitativní data jsou přirozeně uspořádaná a popisují každodenní život* (Hendl, 2005, s. 161). Z výše zmiňovaného vyplývá, že výsledek nemá statický charakter, ale předkládá výstup dat získaných pomocí přímého pozorování a polostrukturovaných rozhovorů. *Při kvalitativním přístupu k realitě získáváme konkrétní, názorný a plastický obraz skutečností, který ovšem vychází ze zkušeností a názorů badatele, a je proto často subjektivní* (Chrásková, 2006, s. 180).

5.1 Výzkumný cíl

Jak již z názvu této práce vyplývá, primárním cílem je zjistit motivaci squatterů ke squattingu a zároveň zjištění faktu, zda je squatterství postaveno spíše na rovině dobrovolnosti nebo prvotním impulsem k „vyčlenění se z většinové společnosti“ byla životní situace v podobě sociálních nebo ekonomických problémů squatterů. Součástí výzkumu je rovněž zhodnocení současné situace squattingu v České republice (zejména v Praze) z hlediska zaměření squatů, tedy zda se na našem území vyskytují více angažované nebo bezdomovecké squaty. Autorka se zároveň zajímala o postoj samotných squatterů – proč squaty obydli a zda své chování a postoje vnímají jako negativně nebo pozitivně působící na dnešní společnost.

5.2 Výzkumná otázka

Hlavní výzkumná otázka autorčiny práce zní: **Jaká je motivace squatterů žít ve squatech?**

Autorce primárně nešlo o to, aby zjistila jednoznačnou odpověď na tuto otázku, ale spíše o to, aby prezentovala dnešní situaci squattingu v České republice. Autorka si dále položila ještě další otázky, které vedly k naplnění jejího výzkumného cíle, a které byly zároveň základem pro polostrukturované rozhovory se squatterey:

- Proč lidé dobrovolně žijí ve squatech?
- Motivace squatterů bojovat za práva squatu?
- Z jaké rodiny squatter/ka pochází?
- Považují se squatter/ky za anarchisty nebo nebezpečné extrémisty?
- Myslí si squatter/ky o sobě, že ohrožují nebo obtěžují svým jednáním obyvatele České republiky?
- Jak dlouho obývá squatter/ka squat a kde se o něm dozvěděl/a?
- Jak vypadá běžný squatterův den?
- Co by squatter/ka dělal/a v případě, že se squat vyklidí?

Z prováděných rozhovorů vyloučily i další možné otázky a náměty pro další zkoumání, nicméně autorka se držela svého výzkumného cíle.

5.3 Metody sběru dat

Jak již bylo v úvodu této kapitoly nastíněno, vzhledem k zaměření této práce autorka používá k vypracování práce metody kvalitativní. Na základě toho, že *hlavní skupinou sběru dat v empirickém výzkumu tvoří naslouchání vyprávění, kladení otázek lidem a získávání jejich odpovědí* (Hendl, 2005, s. 164), autorka využila zúčastněného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů.

5.3.1 Zúčastněné pozorování

První metodou sběru dat je zúčastněné pozorování v přirozeném prostředí pro squattery, tedy ve squatech. Zde autorka práce popisuje jednotlivé zastávky jejího přímého pozorování squatterů. Některé návštěvy byly prováděny v rámci hlídkové činnosti Policie České republiky v Praze spolu s autorčinými kolegy a zbytek byl prováděn v tzv. „utajení“, kdy autorka vystupovala jako studentka UTB ve Zlíně, protože kdyby squatter/ky zjistili, že autorka je příslušnicí Policie České republiky, odmítali by s ní jakkoliv komunikovat.

Infocentrum Salé

Prvním setkáním autorky se squatterskými aktivisty se uskutečnilo v pražském autonomním infocentru Salé, které je spravované anarchistickým kolektivem. Autorka doufala, že zde najde podklady pro tvorbu této práce. Níže autorka popisuje svůj zážitek z návštěvy tohoto infocentra.

Když jsem přišla na adresu infocentra Salé, ocitla jsem se před plechovými dveřmi s kukátkem. Zaklepala jsem a po chvíli čekání a prolustrování přes kukátko jsem byla pozvána do centra. Uvnitř se nacházelo zhruba pět lidí, kteří společně vařili veganské jídlo pro lidi, kteří přišli do knihovny psát dopisy zahraničním politickým vězňům. Všechny přítomné jsem pozdravila a uvedla jsem se jako studentka UTB ve Zlíně s tím, že v současné době pracuji na bakalářské práci o squattingu. Následně jsem se dotázala, zda někdo z osazenstva sympatizuje se squatterry, nebo k nim má nějak blízko. Odpověď, které se mi dostalo, byla velmi krátká a chladná – Ano, squatterry podporujeme, přece jsme anarchisti! Poté jsem se zeptala, zda je možné v infocentru sehnat nějaké materiály o squatterech. Ujal se mě jeden mladík, který zrovna nevařil, ale čekal u dveří centra na návštěvníky, kteří budou psát dopisy politickým vězňům. Tento mladík mi řekl, že se squatterry, stejně jako ostatní, sympatizuje. Poté mi našel v archivu celou řadu materiálů o squattingu. Jednalo se zejména o novinové články, zprávy squatterů z autonomních center, sborník squattingu, originál příručky Obad' a žij z roku 1999, propagační plakáty Ladronky a originál knížečku Christianie. Materiály mě moc potěšily, protože byly pro moji práci přínosné. Než jsem se rozloučila, mladík se mnou provedl zápis do zápůjční listiny, do které jsem musela rovněž na sebe uvést kontakt – telefon a e-mail. Pocit z návštěvy tohoto centra jsem měla velice pesimistický. Byla tam tma a připadla jsem si jako v jeskyni. Lidé v centru se mnou téměř nehovořili, nejspíš proto, že nepatřím do jejich komunity. Každopádně pro mě byl velice zvláštní zážitek, jít do takového místa sama a neskrývat se za uniformu.

Klinika

Další zastávkou autorky byla návštěva autonomního sociálního centra Klinika v Jeseniově ulici na pražském Žižkově.

Kliniku jsem navštívila celkem sedmkrát, nikdy jsem však v centru nikoho nezastihla. Těšila jsem se, že se v Klinice konečně potkám s aktivním angažovaným squatterem, kterého se mi do této doby bohužel nepodařilo v Praze potkat. Po nějaké době jsem od kolegů od Policie (kteří se zabývají problematikou levicového extremismu) zjistila, že Klinice hrozí vyklizení, protože nedochází k naplňování avizovaných cílů, pro které aktivisté Kliniku obsadili. V Klinice se nenachází žádná dílna, nekonají se zde přednášky pro veřejnost, není zde tzv. lidová jídelna. Prostě v Klinice nedochází k žádným aktivitám, které zde měly probíhat. V centru se schází pouze malá skupina lidí, kteří společně domlouvají demonstrace a vytváří aktivistické plakáty. Na konci měsíce dubna 2015 jsem pouze na oficiálních webových stránkách Kliniky našla informaci, že „Vysokoškolští učitelé jako Jiří Thýn nebo Miro-

slav Petříček tam přesouvají některé přednášky, aby pomohli Kliniku udržet v chodu v období, kdy jí znovu hrozí zánik” (Klinika – 451, 2015). Doufám, že se dočkám toho, že při mé další návštěvě bude centrum již aktivní a budu se moct zúčastnit nějaké přednášky nebo budu mít možnost vyrobit si něco v dílně.

Bezdomovecké squaty – squat u Krčského lesa (Praha 4)

Jedná se squat, který si autorka vybrala pro svůj výzkum a ve kterém uskutečnila rozhovory s tamními squatterry.

Squat se nachází v Krčském lese a je realizován v objektu bývalé zvláštní školy. Jedná se o dvoupatrovou chátrající budovu, ve které bydlí 14 squatterů. Do obývané části domu se vstupuje rozbitým oknem v přízemí, poté se projde místností, která je zasypaná kusy rozbitého nábytku. Za touto místností je schodiště vedoucí do druhého patra, ve kterém se nachází šest pokojů. Čtyři pokoje slouží jako ložnice pro squatterry, dva fungují jako kuchyňka a knihovna s barem. Po celé kuchyni je rozházení nádobí. V knihovně jsou v regálu naskládané knihy, které jsou pozůstatkem bývalé školy, případně se jedná o knihy, které squatterři najdou na ulici. Bar je v knihovně přes půlku místnosti. Že se jedná o bar, jsem však sama nepoznala, řekli mi to sami squatterři, kteří mi rovněž řekli, že když je dobrý den, konzumují zde alkohol. K domu patří rozsáhlá zahrada. Polovina zahrady je squatterry používána jako přírodní záchod. Na druhé polovině zahrady je ohniště, kde občas squatterři pořádají táboráky. Sami mi ale řekli, že táboráky raději dělají v lese, kde nejsou tolik na očích. V okolí zahrady a squatu je značný nepořádek, i když se squatterři snaží místo udržet v čistotě.

Demonstrace TTIP

Dne 18. dubna 2015, v den mezinárodního odporu proti TTIP¹⁰, jsem se v utajení zúčastnila demonstrace proti smlouvě TTPI. Této demonstrace se měli zúčastnit především iniciátoři projektu autonomního sociálního centra Klinika, bývalí squatterři, anarchisté, některé politické strany a levicově smýšlející lidé. Informativní schůzky týkající se demonstrace byly pořádány v Klinice, kde aktivisté rovněž vytvářeli plakáty pro tuto demonstraci. Na schůzkách v Klinice byl sestaven program celé demonstrace a zároveň byl navrhnut tzv.

¹⁰ Pozn.: TTPI – Transatlantické obchodní a investiční partnerství mezi EU a USA. Cílem smlouvy je zvýšení vlivu nadnárodních korporací, což by v důsledku přineslo snížení pracovních standardů a životní úrovně v EU.

dress code. Bylo domluveno, že aktivisté z Kliniky budou mít kolem krku ovinutý šátek tmavě růžové barvy, a že budou mít v rukách deštníky. Přímo na Klinice se sešlo zhruba 50 demonstrantů, kteří společně vyrazili na náměstí 14. října, odkud demonstranti vycházeli na průvod Prahou. Demonstrace se zúčastnilo zhruba 450 lidí. Na náměstí 14. října jsem chodila kolem jádra lidí z Kliniky. Ptala jsem se jich na squattery a na Kliniku jako takovou. Valná většina z nich mi řekla, že squattery podporuje a přeje jim co nejvíce prázdných domů, jejichž obsazení podpoří demonstracemi. Ke Klinice se nijak nevyjadřovali, protože nelze její budoucnost zhodnotit. Jediné na čem se shodli je to, že Kliniky se nemíní vzdát a budou za ní ze všech sil bojovat. Mezi lidmi z Kliniky jsem rovněž potkala šest lidí, kteří bydlí v bezdomoveckých squatech. Průvod šel z náměstí 14. října před Újezd a most Legií až na náměstí Jana Palacha, na jehož hraně se nachází činžovní dům Na Kocandě, který má pro squattery velký význam – jedná se totiž o desetiletí chátrající neobydlený objekt. Celkově bych demonstraci zhodnotila kladně, jen počet účastníků mi přišel jako zanedbatelný.

V příloze práce jsou otištěny fotografie z demonstrace proti TTIP a plakáty iniciátorů Kliniky.

5.3.2 Polostrukturované rozhovory

Druhou výzkumnou metodou jsou polostrukturované rozhovory, které mají stanovené otázky a cíle, avšak odpovědi mají volnou formu. Individuální rozhovory se squattery byly prováděny v jejich přirozeném prostředí, tedy ve squatech. Rozhovory byly nahrávány do paměti mobilního telefonu. Dotazovaní byli seznámeni s tím, že rozhovory budou publikovány v rámci této bakalářské práce (kompletní přepis jednoho rozhovoru je otištěn v příloze této práce). S pořízením zvukového záznamu i publikováním rozhovorů respondenti souhlasili. Každý z dotazovaných na začátku rozhovoru uvedl své křestní jméno a věk.

Rozhovory byly prováděny individuálně, aby nedošlo k tomu, že se respondenti budou během kladení otázek ovlivňovat a překřikovat.

Rozhovory se squattery byly uskutečněny v březnu 2015 ve squatu v pražském Krčském lese. Autorka se před uskutečněním rozhovorů se squattery setkávala v rámci svého zaměstnání (hlídková služba u Policie České republiky) po dobu zhruba 3 měsíců, během kterých je informovala i o tom, že píše bakalářskou práci zabývající se problematikou squattingu.

5.4 Výzkumný vzorek

Od listopadu 2014 do března 2015 autorka hovořila s mnoha squatterry. Jednalo se o především o squatterry z bezdomoveckých squatů. Jako výzkumný vzorek autorka zvolila pět nejkomunikativnějších squatterů (ze čtrnácti zde žijících), tři mladíky a dvě dívky, z bezdomoveckého squatu v Krčském lese.

Vzhledem k tomu, že v současnosti jsou v Praze téměř výhradně zastoupeny pouze squaty bezdomovecké, vypovídací hodnotu rozhovorů hodnotí kladně, jelikož osazenstvo těchto squatů má po celém území města v podstatě shodné složení jako squat, ve kterém byla prováděna interview.

Autorka se během nejrůznějších šetření setkala pouze se dvěma lidmi, které by bylo možno považovat za squatterry angažované. Tito squatteři bydlí na Cibulce. Vzhledem k tomu, že squatteři z Cibulky pojali podezření, že je autorka policistka, odmítli se s ní jakkoliv bavit.

5.5 Metody zpracování dat

Jako metoda zpracování dat bylo zvoleno otevřené kódování, jehož cílem je konceptualizovat data, která popisují určité analyzované jevy. Otevřené kódování je chápáno jako část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů (Strauss a Corbinová, 1999, s. 43). V případě této práce jsou analyzovány podstrukturované rozhovory, které byly uskutečněny se squatterry. Rozhovory byly vyhodnoceny a jednotlivým výrokům byly přiřazeny kódy, na základě jejichž seskupení byly následně vytvořeny jednotlivé kategorie.

5.6 Otevřené kódování

Tato podkapitola je věnována výsledkům provedeného výzkumu. Otevřeným kódováním bylo vytvořeno šest kategorií, které jsou popsány níže.

Kategorie č. 1 – Squat jako východisko z neřešitelné životní situace?

Nejčastější odpovědi squatterů na otázku jakým způsobem se dostali do squatu, bylo to, že tím řeší svou životní situaci, zejména bydlení. Často jde o bezvýchodnost. Současně bylo zjišťováno, z jakého rodinného zázemí squatteři pochází. Předpokladem autorky práce bylo to, že většinou se jedná o osoby z tzv. sociálně slabých rodin, které nejsou schopny poskytnout kvalitní základ pro život, čímž jsou lidé pocházející z takového prostředí do určité míry stigmatizováni a nemají jinou možnost jak řešit svůj život a svou budoucnost. Para-

doxně se však ve squatech často vyskytují lidé, kteří jsou znechucení životem, který jim přináší přebytek hmotných statků, které jim poskytují rodiče místo citového naplnění. Kódy v této kategorii jsou následující: revolta, odcizení od rodiny a finanční nezávislost.

K(24): „Byla jsem problémová už od mala, po rocích trápení v pasťáku, v 18 jsem si řekla, že bych chtěla něco svého, svoji svobodu a život, život tady mi jí dává, nikdo se mě neptá na to, co bylo a nikdo tu neřeší to, co bude, žijeme tu přítomností.“

Š(22): „Nemusíme tu nic platit, všude je spousta opuštěných domů, aspoň nějaká střecha nad hlavou.“

M(30): „Protože nemáme jinou možnost. Nechci spát někde v mhděčku nebo v autobuse. Lepší je obsadit barák a být squatterem. Je tady teplo a spousta zábavy.“

V(19): „Doma jsme se pohádali s rodičema. O dobrovolnosti to v mém případě není.“

P(23): „Já jsem byl v hodně dobré rodině. Byl jsem finančně velice zabezpečenej. Můj otec je ředitel metrostavu a moje máma je obchodní zástupkyně pro firmu Kofola. Neshody s rodičema a hlavně po rozvodu otce s mámou si matka našla nevlastního otce a kvůli němu jsem vlastně na ulici. Je to taková moje demonstrace. Ale trvá už čtvrtý rok.“

Kategorie č. 2 – Squatter nebo anarchista?

Další otázkou vůči respondentům bylo, zda sami sebe vnímají jako bezdomovce, anarchisty nebo angažované squattery a dále, zda u nich existuje vůbec nějaká motivace žít ve squatu. Z výpovědí vyplynulo, že squatteři nedokážou svou motivaci charakterizovat. Jejich hlavním důvodem pro výběr takového způsobu života je především nedodržování pravidel. Přesto se někteří z nich za anarchisty vůbec nepovažují. Kódy: vzpoura proti současnému životnímu stylu a obecně nastaveným a uznávaným pravidlům dnešní společnosti.

K(24): „Občas to tu extrém je ale v jiném slova smyslu (smích), jinak prostřídalo se tady hodně lidí, vždycky někdo přijde někdo odejde, nedokážu odhadnout, jestli z nich byl někdo nebezpečný, anarchista je tu každým svým způsobem života.“

P(23): „Ne ani jedno. Ale u vás u Policie jsem psaný jako vysoce nebezpečný no. Však to o mně určitě víte no.“

Kategorie č. 3 – Pohoda nebo honba za jídlem?

Na otázku jak vypadá squatterův běžný den, odpovídali shodně, že celý den/noc shání něco k jídlu a finanční prostředky. Ve squatu existuje dělba práce, holky vaří a starají se o úklid

squatu. Kluci shání prostředky pro přežití a zábavu. Je tohle tedy svobodný život nebo boj o přežití? Kódy: vlastní režim, strava a pravidla.

P(23): „Bud' jenom spíme, nebo běháme kolem jídla no. Někdy si zajdeme i na pivo, když seženeme peníze. Jo a potom ty naše táboráky. Děláme tady vzadu v lese pro nás všechny táborák. A potom zase spíme. Nikdo nás nebudí. Prostě klídek a tabáček.“

V(19): „Bud'to jsme tady, nebo jsme venku anebo čekáme, co přinesou kluci na jídlo. Zpravidla něco uvařím, ale sama nic nesháním. Kluci se o nás holky dobře starají. Jsou na nás hodní. Jde o to, abychom se spravedlivě rozdělili.“

K(24): „Den často prospím, jelikož celou noc chodíme a fáráme nebo někde sedíme a popijíme, je potřeba sehnat něco k jídlu, někdy, když nemůžou kluci, chodím a ptám se lidí na peníze, dá se tím docela slušně vydělat aspoň na ten základ, ostatní věci se dají zařídit přes kámoše, někdy si jen tak maluji sama pro sebe, ale to jsou kraviny a večer zase všechno dokola.“

Kategorie č. 4 – Squatter versus okolí.

Sami squatterři tvrdí, že své okolí příliš neřeší. I přes toto tvrzení silně vnímají negativní postoje spoluobčanů vůči nim. Jejich snaha komunikovat s okolím a seznámit širokou veřejnost se subkulturou squattingu, jejich životními názory a stylem života je však mizivá, ve své podstatě se svému okolí spíše straní a žijí si „svůj svět“. Kódy: ignorace, vzhled a despekt vůči Policii ČR.

K(24): „Už na nás občas zavolali lidé policii nelíbí se jim náš vzhled, naši psi, mě to nezajímá, ať si každý říká, co chce, myslím si, že lidi se bojí toho, co sami neznají nebo nepoznají.“

M(30): „Podle toho, na kterém místě to je. Dá se říct, že lidé budou vždycky proti squatterům. Vždycky na nás budou nadávat. Tady nikoho neotravujeme. Sem tam si na nás někdo stěžuje, ale to kvůli našemu vizuálnímu provedení. Jinak nevidím problém jako. Oni prostě hází všechny do jednoho pytle. Oni v nás vidí jen feťáky a lidi co dělaj bordel. Oni stěžují na nás mladé, ale přitom ti staří jak se chovají v autobuse nebo tak, tak bych jim týjo dal facánka.“

V(19): „Já určitě ne. Nevím a nebudu se vyjadřovat o zbytku (smích).“

Kategorie č. 5 – Vyklizení squatu a informovanost o možnosti dalšího řešení při hledání obydlí.

Squatterři v Praze jsou mezi sebou propojeni. Scházejí se a informují o dalších možnostech obsazení volných budov. Squattery v obsazování podporuje mnoho iniciátorů, kteří jim shání informace o volných budovách. Vyklizení squatů se dnešní squatterři masivním způsobem nebrání, jelikož volných a nevyužitých budov je v Praze velké množství, zároveň se ale snaží svůj současný squat udržet. Kódy: spolupráce, informovanost a soudržnost.

K(24): „Já bych odsud neodešla jen tak rozhodně ne. Ani kluci ne. Nedokážu si tuhle situaci představit zatím se mi to nestalo, i když předtím mě pořád někdo odněkud vyhazoval, asi bychom si našli jiný dům na bydlení, na žití.“

Š(22): „Přesuneme se do jiného domu, který si obydleme jako tento. S policií se nemá cenu dohadovat, stejně vždy dosáhnou svého.“

Kategorie č. 6 – Budoucnost.

Squatterři do budoucna nehodlají učinit razantní změnu. Prostě se odstěhují do jiného prázdného squatu. Nehodlají ale z něho vybudovat kulturně angažované centrum, spíš se soustředí na svůj pohodlný a „bezstarostný život“. Někteří ze squatterů přemýšlí i o tom, že až se na žižkovské Klinice rozjede sociální bydlení, směřovala by jejich životní cesta právě tam. Jedna z dotazovaných, by se chtěla odstěhovat na ubytovnu, jelikož jí chybí pohodlí konzumního života. Kódy: pohodlí, stereotyp a životní styl.

V(19): „Já bych už chtěla jít bydlet na byt nebo na ubytovnu. Další zimu už nechci žít venku.“

M(30): „Máme vyhlídlé dva squaty. Jeden na Vysočanské a druhý na Žižkově. Ale na té Vysočanské to je fakt moc pěkný barák. Tam bychom potom teda šli. Ale tohle opustit nechceme.“

P(23): „Už mám vyhlídléj novej squat zase na Písnici, ted' momentálně sháním majitele, aby nám to dovolil a my měli klid a neotravovali nás.“

6 SPLNĚNÍ CÍLŮ A DISKUZE PRO PRAXI

Kapitola je zaměřena na výstupy výzkumu, který autorka prováděla v pražských squatech. Shrnuje poznatky, které ze zkoumání vplynuly – hodnotí pohled na politiku sociálního bydlení, autonomní centra, postup squatterů při obydlování prázdných domů a jejich následné chování, a dále vztahy squatterů s okolím a způsob jejich komunikace s bezpečnostními složkami.

6.1 Splnění stanovených cílů

Autorka práce si kladla za cíl, zjistit dnešní motivaci squatterů. To se jí povedlo. Autorka si squattery rozdělila na dva typy motivace squattingu: bezdomovecký squatting a angažovaný squatting. Bezdomovečtí squatteré, kterých je na území hlavního města Prahy poměrně větší množství než squatterů angažovaných, tak jejich motivací je vyřešit bydlením ve squatu svůj sociální problém. Tím je například ztráta domova, nedostatek financí a vzpoura proti rodičům. Motivací angažovaných squatterů je boj proti dnešnímu systému.

6.2 Doporučení a diskuze pro praxi

Doporučení pro praxi

1. Politika sociálního bydlení

Dnešní společnost by si měla plně uvědomit problémy, se kterými se musí potýkat mladí lidé, kteří se snaží osamostatnit od rodičů a založit svou vlastní rodinu. Krom jiného je pro ně velkým problémem právě bydlení. Málokdo má totiž takové finanční prostředky, aby si mohl koupit vlastní byt nebo dům. Nejčastěji proto mladé rodiny bydlí v pronajatých bytech (kde mnohdy mívají smlouvu pouze na dobu určitou) nebo na ubytovnách. Největším problémem těch lidí je splácení nájmu a finanční bomby jménem kauce. Nejsou to však pouze mladí lidé, kteří řeší problémy s bydlením. I starší lidé, kteří například přišli o zaměstnání, se často ocitají v tíživé situaci nebo přímo „na ulici“.

Do této kategorie pochopitelně nezahrnujeme ty, kdož se pro život ve squatu rozhodli dobrovolně.

2. Funkční autonomní sociální centra

Autorka zastává názor, že pokud by tato centra fungovala tak jak mají, rozhodně by byla pro squattery přínosem. Měla by být přístupná široké veřejnosti, a to bez rozdílu. Neměl by být brán zřetel na vzhled, sociální postavení, zaměstnání či minulost návštěvníků. Neměla

by být určena pouze pro úzký okruh lidí. V takovýchto centrech by nejen squatteři mohli rozvíjet své dovednosti a nabírat nové zkušenosti. Mohla by být místem pro setkávání squatterů z různých squatů, kde by si mohli navzájem pomáhat. Musíme počítat s tím, že část mladých lidí revoltuje proti konzumní společnosti a potřebují být nonkonformní s většinovou společností.

Lidé z těchto center zastávají stejnou životní filosofii, která jim pomáhá společnými silami vytvářet program centra a aktivit s ním souvisejícím. Iničiátoři squattingu a samotní squatteři, demonstrovali v Praze ve jménu hesla: „Každé město by mělo mít svou Klinik!“ . Autorka práce zastává stejný názor. Centra by měla fungovat, alespoň ve větších městech. Opravdu ale musí fungovat tak, jak v projektu hlásají, jinak totiž autonomní sociální centra postrádají smysl.

3. Prázdné domy

Pokud si squatteři vyhlídnou neobydlený dům, kontaktují jeho majitele a domluví si s ním možnost užívání tohoto domu, pak by nikdo neměl mít jakékoliv výhrady. Problém ale nastává ve chvíli, kdy squatteři sice mají od majitele povolení k obývání domu, ale jejich chování (např. rušení nočního klidu, nepořádek) vyvolává nevoli a stížnosti obyvatel z okolí. Pak dochází k nátlaku ze strany bezpečnostních složek, což se squatterům nelíbí, protože mají pocit, že je někdo omezuje. To, že omezují oni své okolí, však již nevidí. Často se také stává, že jakmile je prázdný dům squattery obsazen, v okolí vzroste kriminalita. Obyvatelé squatů například kradou železo, dřevo či „nevyužité“ věci, které mají jejich sousedé na zahradách. V těchto případech pak městské části vyvinout tlak na majitele objektu, aby zajistil vystěhování.

Pokud squatteři obsadí nějaký dům a domluví se s jeho majitelem na jeho obývání, bylo by dobré, aby měli celou věc sepsanou a toto povolení měli vždy po ruce. Jakmile by policie prověřovala, zda není objekt obydlen bez právního titulu, squatteři by tímto způsobem snadno prokázali, že dal majitel k obsazením domu souhlas.

Co je další důležitou věcí, tak chování squatterů k okolí. Pokud obsadí nějaký objekt, měli by se ke svým sousedům chovat slušně a ohleduplně. Měli by v místě udržovat pořádek a dodržovat noční klid. Koncerty, noční schůzky a oslavy by měli směřovat například do autonomních center.

4. Arogance vůči společnosti a bezpečnostním složkám

Jedinci, kteří obývají squaty, mají tendenci zastávat názor, že všichni jsou proti nim. Problém však spočívá v tom, že nemají snahu společnost seznámit se svou kulturou. Pokud společnosti nedají šanci nahlédnout do jejich mikrosvěta, těžko může dojít ke vzájemnému pochopení. Mimo jiné i k tomu, aby se společnost seznámila se s touto životní filozofií a alternativním způsobem života, by měla sloužit autonomní sociální centra. Veřejnost totiž nejčastěji squatterery vnímá jako feťáky a bezdomovce. Aby tento názor vyvrátili, měli by se snažit lidem ukázat, že mají snahu pro ostatní něco dělat. Autorce se například velice zalíbila iniciativa squatterů z Milady, kteří vařili jídlo pro bezdomovce.

Squatteři by se měli snažit společnosti a bezpečnostním složkám ukázat jejich dobrou stránku a ne je ignorovat a chovat se k nim vulgárně a arogantně.

Z autorčiny zkušenosti vyplývá, že policejní brutalita je dávno za námi a vše je o přístupu. Pokud je vůle, vždy je možné se domluvit. Dále autorka uvádí vlastní zkušenosti z policejní praxe. *Squaty v Praze kontrolujeme (Police České republiky) téměř každou směnu. Většina squatterů se na naši návštěvu těší. Chtějí nám ukázat, jak se zlepšili od poslední návštěvy, jak mají naklizené a že nepáchají žádnou trestnou činnost. Berou nás jako autoritu a my je jako normální lidi, kteří si pouze zvolili jiný životní styl. Pouze zlomek squatterů se během kontrol chová arogantně, odmítají spolupracovat nebo jsou dokonce agresivní. Práce s takovými jedinci je pak velice náročná a depresivní. Vzhledem k tomu, že práce u policie je postavená především na komunikaci s lidmi, je i pro mě velice důležité setkávat se s nejrůznějšími typy osob. I práce se squatterery má svá specifika. Při kontaktu se squatterery (a nejen s nimi) se proto snažím učit od starších a zkušenějších kolegů, jak komunikovat. Zároveň mi v praxi pomáhá a mnohdy mi ulehčí situaci i můj studijní obor, tedy sociální pedagogika. Práce s lidmi obecně mi dává velké zkušenosti do budoucna.*

Diskuze

Autorka se domnívá, že squatteři by neměli mít předsudky vůči dnešní společnosti a bezpečnostním složkám. Měli by si vytvořit svůj vlastní názor, a ne stále jen opakovat myšlenky staré desítky let. Její výzkum je podle jejího názoru ojedinelý v tom, že spolupracovala se squatterery přímo v terénu. Nemá v podstatě s čím srovnávat své zkoumání, jelikož u nás se obdobné práce téměř nevyskytují.

ZÁVĚR

V teoretické části bakalářské práce byly nejprve položeny teoretické základy squattingu, byly zde vymezeny pojmy související s touto problematikou, a dále byl squatting představen z pohledu sociologie a politologie. Druhá kapitola byla zaměřena na život, hlavní myšlenky a motivaci squatterů. Dále zde byly představeny tři osobnosti českého squattingu a popsány vybrané squaty. Kapitola třetí byla věnována stručné historii squattingu v České republice a zahraničí. Závěrečná kapitola teoretické části byla věnována právnímu vymezení squattingu a postupu Policie České republiky při oznámení neoprávněného obsazení nemovitosti.

V praktické části práce byl stanoven její hlavní cíl, tedy zjistit motivaci squatterů ke squattingu. Výzkum byl prováděn za využití kvalitativních metod. Data byla sbírána za pomoci zúčastněného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů se squattery v jejich přirozeném prostředí, tedy přímo ve squatech. Rozhovory byly uskutečněny s pěti squattery ze squatu bezdomoveckého typu. Závěrečná část praktické části byla věnována diskuzi pro praxi – zhodnocení pohledu na politiku sociálního bydlení, autonomní sociální centra, postup squatterů při obydlování prázdných domů a jejich následné chování, a dále vztahy squatterů s okolím a způsob jejich komunikace s bezpečnostními složkami.

Stanovených cílů bakalářské práce bylo dosaženo.

V závěru můžeme shrnout, že v České republice lze v dnešní době jen velice těžko najít squattera angažovaného. Většina squatů je bezdomoveckého typu. Angažované squaty jsou v troskách. Lidé, kteří v těchto squatech bydlí, nemají žádné vyšší cíle, hlubší motivaci ani neprotestují proti současnému politickému režimu. Bydlením ve squatu často pouze řeší svou životní situaci nebo jej vidí jako útěk od zodpovědnosti a pravidel dnešní společnosti. Pouze hlásí, že chtějí svobodu. Bytovou politiku jako takovou již už tolik neřeší.

Dá se říci, že subkultura squattingu v České republice je mrtvá. Aby došlo k jejímu znovuzrození, museli by se objevit lidé, kteří budou motivováni a budou zastávat hlavní myšlenky, na kterých squatting vznikl.

Jako určitá naděje se jevil projekt autonomního sociálního centra Klinika na pražském Žižkově. Bohužel do dnešního dne nedošlo k naplnění avizovaného programu, a centrum se stalo útočištěm pouze pro malou skupinu anarchistů, kteří se veřejnosti straní a nikoho

z venčí mezi sebe nepouští. Chovají se jako elitáři. S tímto přístupem však celý projekt postrádá smysl.

Vzhledem k tomu, že dnešní squatterři zastávají zejména myšlenku svobody, měli by si uvědomit, jakým způsobem působí na své okolí. Pokud chtějí docílit toho, aby je nikdo v jejich životě neomezoval, měli by začít sami u sebe a brát ohledy vůči svým sousedům. Nelze kázat vodu a pít víno. Zejména by se měli snažit „svůj“ dům a jeho okolí udržovat v pořádku. Dále by se měli vždy snažit kontaktovat majitele objektu a domluvit se na užívání nemovitosti, aby zbytečně nedocházelo k právním tahanicím a následnému násilnému vyklizení squatu.

Budoucnost českého squattingu je nejasná. Nechme se tedy překvapit, zda se najde nová generace, která myšlenky squattingu nechá znovu ožít.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ALAN, Josef et al., 2001. *Alternativní kultura: Příběh české společnosti 1945-1989*. Praha: Lidové noviny. ISBN: 80-7106-449-1.

DANICS, Štefan. 2002. *Extremismus hrozba demokracie*. Praha: Police History. ISBN 80-86477-07-X.

GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-124-4.

GILBERT, Pat, 2007. *Clash - smrt nebo sláva*. Praha: Volvox Globator. ISBN 978-80-7207-662-8.

HRČKA, Michal, 2001. *Sociální deviace*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-68-0.

CHARVÁT, Jan, 2007. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-098-6.

CHRÁSKA, Miroslav, 2006. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1367-1.

CHMELÍK, Jan, 2001. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde. ISBN 80-7201-265-7.

Christianie. 20.let sociálního experimentu, 1994. Praha: VAL.

KALAMÁR, Štěpán, 2011. *Extremismus I*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. ISBN 978-80-7251-355-0.

KELLER, Jan, 2004. *Úvod do sociologie*. 5. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-39-3.

KRUŠINOVÁ, Lucie, 2013. *Squatting versus trestní právo*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Právnická fakulta. Vedoucí práce Josef, KUČHTA.

LAUBE, Roman, 1999. *Obsad' a žij. Squatterské iniciativy na území bývalého Československa v letech 1990-1998*. Praha: Vydavatelství autonomní literatury.

MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-549-0.

OCHRANA, František, 2009. *Metodologie vědy: úvod do problému*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1609-4.

PIPES, Richard a Luděk BEDNÁŘ, 2008. *Vlastnictví a svoboda*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0017-4.

POSPÍŠIL, Filip, 2013. *Umění protestu*. Praha: Rubato. ISBN 978-80-87705-11-7.

RŮŽIČKA, Vlastimil, 2007. *Squaty a jejich revoluční tendence*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-85-X.

ŘEŠETKA, Miroslav et al., ed., 1998. *Anglicko-český, česko-anglický slovník*. Olomouc: FIN Publishing. ISBN 80-86002-41-1.

STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert. ISBN 80-85834-60.

ŠÁMAL, Pavel et al., 2009. *Trestní zákoník*. Praha: C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-109-3.

TOMEK, Václav, 1999. *Ve jménu svobody: ideje a proměny českého anarchismu na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Manibus propriis. ISBN 80-238-5328-7.

VISINGER, Radek, 2008. *Úvahy o squatterství z pohledu práva evropských zemí*. Právní rozhledy. 2008, roč. 16, ISSN-1210-6410.

WAITE, M., S. HAWKER, ed., 2009. *Compact Oxford dictionary and thesaurus*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-955847-6.

Zákony

Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku. In: *Sbírka zákonů* 16. 12. 1992, částka 1.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. In: *Sbírka zákonů* 17. 5. 1990, částka 35. s. 810-826. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů* 8. 1. 2009, částka 11. s. 354-464. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů* 3. 2. 2012, částka 33. s. 1026-1365. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. In: *Sbírka zákonů* 17. 7. 2008, částka 91. s. 4086-4116. ISSN 1211-1244.

Elektronické zdroje

Anarchistická federace, 2015. Autonomní sociální centrum Klinika v Praze. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://afed.cz/text/5879/autonomni-socialni-centrum-klinika-v-praze>

Antifa.cz, 2012. Jakub Polák: Bojovník do poslední chvíle. [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://antifa.cz/content/jakub-pol-k-bojovnik-do-posledni-chvil>

DOLEŽAL, Jiří X., 2007. Konec squattingu v Čechách In: *Reflex* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/archiv-vydani/detail/11/2007/20/>

Existence, 2012. Obsad' a žij. [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://afed.cz/text/3309/existence-c-4-2012>

Klinika-451, 2015. Vysokoškolští pedagogové přesouvají výuku na Kliniku. [online]. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://451.cz/klinika/2015/04/17/vysokoskolsti-pedagogove-presouvaji-vyuku-na-kliniku/>

MINISTERSTVO VNITRA, 2012. Zpráva o problematice extremismu 2012. [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <https://www.google.com/url?q=http://www.mvcr.cz/soubor/extremismus-zprava-o-problematice-extremismu-2002.aspx&sa=U&ei=uoI3VeqGH8qvPIfWgagD&ved=0CAcQFjAB&client=internal-uds-cse&usq=AFQjCNFOdIwUfYuLEg7rvMBjHnQ8ndAXdA>

SLAČÁLEK, Ondřej, 2005. Potřeba i protest. In: *A2* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.advojka.cz/archiv/2005/1/potreba-i-protest>

Wikipedie, 2014. Vila Milada. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Vila_Milada

Wikipedie, 2015. Christiania (Kodaň). [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Christiania_%28Koda%C5%88%29

Ostatní

NOVÁK, Arnošt, 1999. *Šest let Ladronky*. [Propagační leták]. Praha: Infocentrum Salé.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
PČR	Policie České republiky
s.	strana
Sb.	Sbírka
tzv.	takzvaně
UTB	Univerzita Tomáše Bati
z. č.	zákona číslo

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA č. 1: Squatterská příručka

PŘÍLOHA č. 2: Ukázka propagačních plakátů na demonstraci z roku 1995 na podporu squatu Ladronka

PŘÍLOHA č. 3: Projekt autonomního sociálního centra Klinika

PŘÍLOHA č. 4: Fotografie vstupních dveří autonomního sociálního centra Klinika

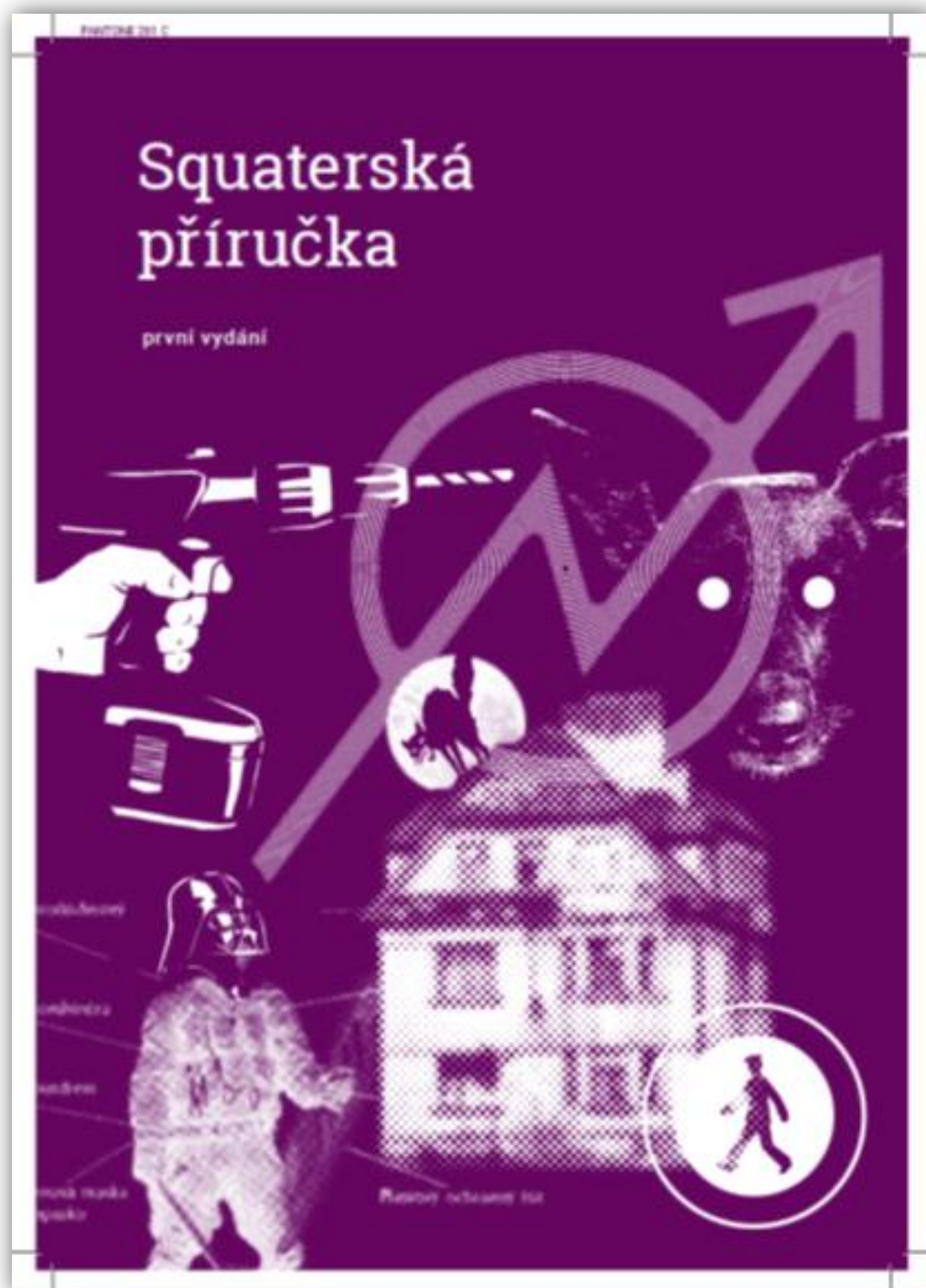
PŘÍLOHA č. 5: Desatero squatu Christiania

PŘÍLOHA č. 6: Fotografie zkoumaného squatu

PŘÍLOHA č. 7: Fotografie a letáky z demonstrace TTIP

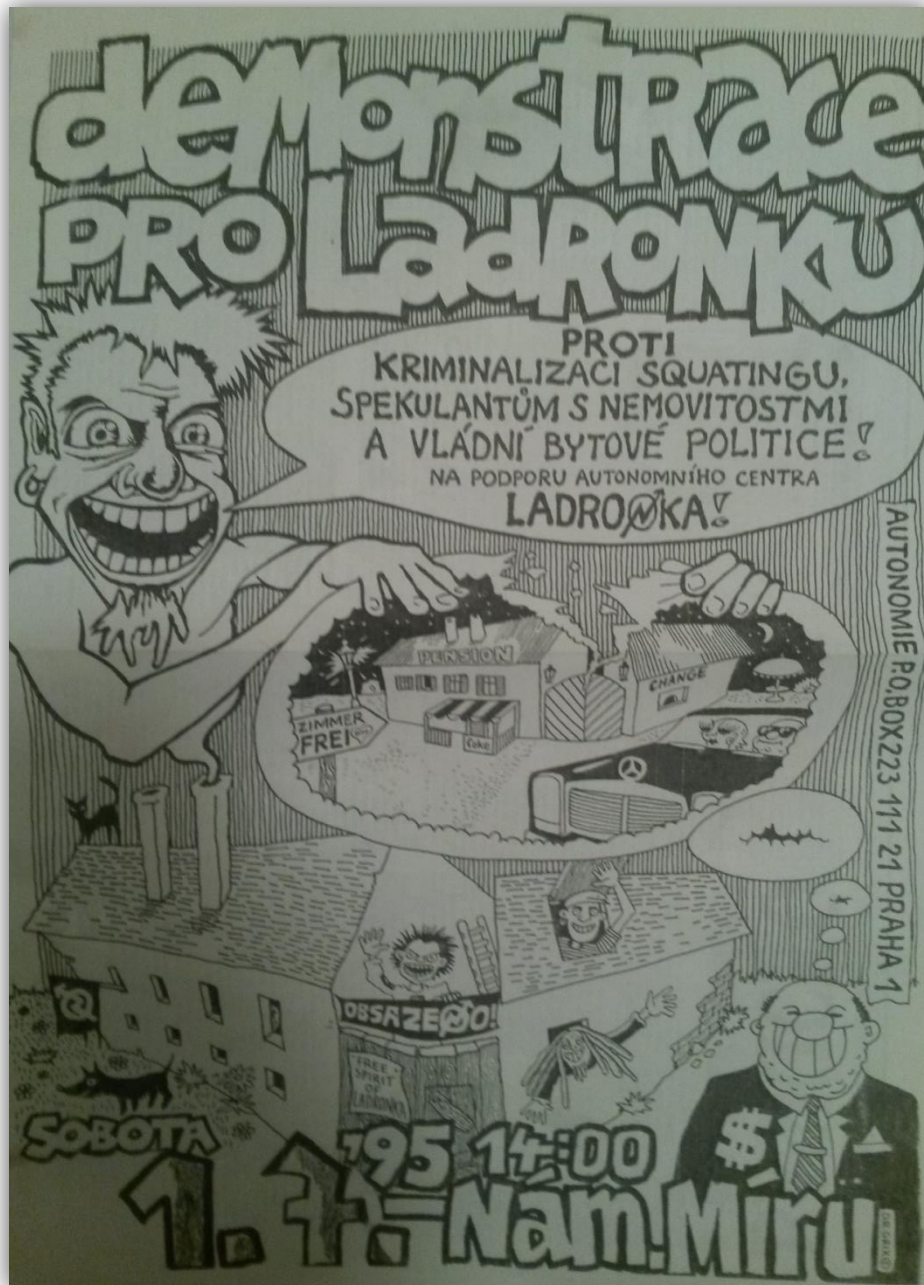
PŘÍLOHA č. 8: 5x přepis rozhovorů

PŘÍLOHA Č. 1: SQUATTERSKÁ PŘÍRUČKA

První vydání squatterské příručky volně přístupné na stránce
<http://uloz.to/xfxiyGrQ/squatterska-prirucka-pdf>

PŘÍLOHA Č. 2: UKÁZKA PROPAGAČNÍCH PLAKÁTŮ LADRONKY

Demonstrace pro Ladronku

Ladronka volá o pomoc

PŘÍLOHA Č. 3: PROJEKT AUTONOMNÍHO SOCIÁLNÍHO CENTRA KLINIKA

Projekt:

Autonomní sociální centrum Klinika

Sociální centra jsou komunitní prostory, které fungují v celé řadě zemí Západní Evropy (v Itálii, Španělsku, Řecku, Německu, Holandsku, Velké Británii, Dánsku, ale i v Polsku či Slovinsku). V městech, kde probíhá intenzivní komodifikace městského prostoru a každodenního života jeho obyvatel, která se projevuje na straně jedné růstem nákladů na bydlení a život ve městě jako takový, a na straně druhé v rozvoji především takových aktivit, které se řídí logikou podnikání a zisku, představují sociální centra důležitá místa pro celou řadu kulturních, sociálních a politických aktivit, které spojuje to, že jsou založeny na dobrovolnosti, neziskovosti a nekomerčnosti.

Proč v Praze potřebujeme autonomní sociální centrum? Protože Praha v současnosti patří mezi nejlukrativnější města v Evropě, spolu s takovými velkoměsty jako Londýn, Berlín, Hamburk, Frankfurt či Paříž. To vede k nárůstu cen nemovitostí a nájmu. Čím dál tím více aktivit se podřizuje a/nebo je nuceno se podřizovat logice zisku a směnné hodnoty.

Praha proto potřebuje prostory, které se budou vymaňovat z této generalizující se tržní logiky, protože člověk není jen homo economicus. Pro rozvoj demokracie, kterou chápeme jako proces, kdy se lidé podílejí (anebo alespoň mají možnost se podílet) na rozhodování o věcech veřejných, o tom jak město vypadá a jakým směrem se vyvíjí, jsou takové prostory nezbytné. Praha potřebuje místa a prostory, které budou otevřeny hodnotám užitným, kde bude možné rozvíjet sociální vztahy, které přesahují úzký individuální zájem. Praha potřebuje místa a prostory, kde se lidé scházejí jakožto občané a ne jako spotřebitelé, protože taková místa a prostory jsou nezbytná pro rozvíjení participativní přímé demokracie.

Praha potřebuje sociální prostor, který bude:

prostor epicentrum – místo nových kulturních, společenských a politických impulsů a šíření ekologického životního stylu; tvůrčí místo

prostor škola pro všechny – přirozené propojení akademické a neakademické sféry i lidí různých generací; živá univerzita bez kreditů pro všechny generace; živá škola angažovanosti

prostor kontejner – proměnlivé propojování a kombinování už existujících „ostrovů“ české a střeoevropské nezávislé kultury; setkávání s „jinakostí“

prostor přístav – nízkoprahové centrum založené na nekomerční kultuře, pomoc (nejen) mladým lidem při běžném chodu centra zjistit, k čemu mají talent a naučit se s ním pracovat; přístav kde, je možné na chvíli v klidu spočinout, číst si, povídat si nebo manuálně tvořit

prosto nástroj – živá, energeticky úsporná a k okolí citlivá architektura, flexibilní – reagující na požadavky programu uživatelů domu (rekonstrukce či do/stavba);

prostor druhý domov – centrum otevřené po celý den, nikoli jen v době kurzů či představení;

Proč se odkazujeme na zkušenosti a tradice autonomních sociálních center?

Proč autonomní

Protože jsou založená na samosprávě těch, kdo tyto centra využívají a provozují v duchu spolupráce, solidarity a vzájemné pomoci. Nejsou závislá na státních dotacích, na grantech, ani na mecenášství bohatých sponzorů. Na rozdíl od běžných komunitních center, která zpravidla mají svého institucionálního zřizovatele, ať již státního, církevního či soukromého, autonomní sociální centra usilují o nezávislejší vztah a jsou zřizovány a provozovány zdola.

Proč sociální

Protože se neřídí logikou ziskovosti. Služby a aktivity, které se v sociálních centrech odehrávají, jsou především odvislé na potřebách a přáních jak lidí, kteří centrum provozují, využívají, tak i širší komunity a čtvrti, ve kterých se sociální centra nacházejí. Sociální, protože lidem umožňují, aby se v nich pojímali a k ostatním vztahovali podle jiné logiky, než je ta tržní. Aktivity v těchto centrech umožňují lidem, aby přestali být „podnikateli se svými životy“, kteří neustále přepočítávají a kalkulují, nakolik se jim to vyplatí a v druhých vidí konkurenty či prostředek svého podnikání. Naopak umožňují rozvíjet jiné sociální vztahy, hodnoty a subjektivity založené na sdílení, dohodě, spolupráci a vzájemné pomoci.

Proč centrum

Protože poskytují místo socializace, kde se lidé, často z odlišných sociálních skupin, a s odlišným kulturním zázemím, mohou scházet a potkávat. Jsou místem pro občanské spolky a iniciativy a se svým důrazem na iniciativu zdola, samosprávu, také důležitou sociální laboratoří a místem školy občanské angažovanosti.

Autonomní sociální centra se snaží nabourávat logiku spektaklu, kdy odborní profesionálové připravují program pro diváky a pasivní účastníky. Spíše se snaží nabízet prostor a zázemí pro aktivity kulturní, sociální a politické aktivity zdola, které nikoho nediskriminují a respektují základní principy rovnosti mezi lidmi, etniky, rasami a pohlavími.

Plánované aktivity

Sociální a společenské dění

Kavárna bude důležitý prostor každodenního setkávání a socializace. Je pojata jako různorodý prostor, který neovládne jeden reproduktor ani jeden styl odpočinku a kde se budou moci odehrávat přednášky, čtení a diskuse. Nabízí originální jídelniček, obměňovaný podle sezóny a domácích surovin, levná vegetariánská jídla (vaří kolektiv Punx23), zapomenutou českou kuchyni bez magi, piva z malých pivovarů, cider, vodu z vodovodu, sodu, malinovku. Důležitá je otevřená atmosféra celého prostoru, kde lze strávit třeba celý den samostudiem, kavárenskou výukou jazyků, psaním, prací, tvorbou. Důležitou součástí kavárny je i knihovna, kdy na různých místech kavárny budou k dispozici přebytky z redakcí i domácích knihoven, dary, bez evidence, systém knihu za knihu.

Lidová jídelna bude místnost nebo část místnosti s bezbariérovým přístupem a bude sloužit pro místní obyvatele – jako princip sociálního začleňování různých skupin občanů. Budou se v ní konat pravidelné společné snídaně či večeře založené na principu naturální a pracovní výměny (dlouhodobá zkušenost německých center).

Knihovna a infoshop budou nabízet i odpovídající informační zázemí, které bude poskytovat především kontinuálně budovaná knihovna a informační centrum s nabídkou domácích a cizojazyčných alternativních tiskovin, které nejsou běžně dostupné. Bude nabízet široký výběr knih s environmentální, ekologickou, lidskoprávní tematikou a s nimi související sociologickou literaturou. Kromě toho bude obsahovat jedinečný archiv časopisů, zínů a fanzínů zabývajících se alternativní kulturou a politikou.

Komunitní zahrada využívající venkovních prostorů bude rozdělena do dvou částí. V jedné se bude pěstovat zelenina pro potřeby sociálního centra, druhá, veřejná část bude sloužit jako komunitní zahrada pro obyvatele čtvrti.

Komunální dílna fungující jako víceúčelová dílna, plnící roli jak praktickou, tak výukovou. Bude poskytovat základní dílenské zázemí (nářadí) pro fungování centra, ale zároveň bude i otevřena širší komunitě. Měla by rozvíjet manuální zručnost zájemců a přispívat k tomu, aby si lidé dokázali opravovat věci svépomocí.

FreeShop /Obchod zdarma je komunitním místem zacíleným na podněcování k myšlenkám recyklace, opětovného využívání a spolupráce. Všechny věci jsou zde poskytovány komukoliv, kdo o ně má zájem, ať už se jedná o oblečení či praktické a využitelné věci. To, co lidé nepotřebují mohou přinést a co potřebují, si zase mohou odnést.

Mamatata klub bude prostor pro setkávání a potkávání rodičů s dětmi. Bude také sloužit jako tvůrčí prostor pro děti, protože podpora tvořivosti a schopnosti spolu vyjít je u dětí důležitá.

Cyklo dílna bude prostor pro opravu, servis kol a jejich recyklaci, protože kola představují ekologický a sociálně dostupný dopravní prostředek.

Zázemí pro iniciativy a spolky. Místo pro občanskou angažovanost.

Vzdělávání

Lidová žižkovská univerzita (LŽU) bude veřejná série přednášek, seminářů a debat lidí z akademické a neakademické sféry. Vzdělávání, diskuse a kultivaci kritického myšlení považujeme za důležité a je třeba stírat bariéry mezi odborným a expertním věděním, které se pěstuje na univerzitách a laickým věděním, podřízeném tomuto expertnímu. Přednášky a semináře se budou věnovat tématům politicko-historickým, kulturně politickým, literárním, hudebním.

Důležitou součástí LŽU bude i projekt **historie Žižkova zdola**, který má za cíl podrobně se věnovat bohaté a nepsané historii této jedinečné pražské čtvrti.

Workshopy/dílny se budou týkat aktuálního alternativního umění. Některé dílny budou mít verzi pro děti. Jedním z cílů dílen je vyhledávání a podpora nových lidí v jednotlivých oblastech, technická a psychologická podpora nové scény nejen v Praze. V návaznosti na projekt LŽU a stírání bariér budou dílny zaměřeny i na manuální a rukodělnou činnost.

kurz pro DJe –kurz obsluhy gramců, různé styly

kurz filmového dokumentu

publicistické kurzy: kurz sebeobrany vůči PR průmyslu a mediální gramotnost; psaní recenze, reportáže, rozhovoru

kurzy open source

jazykové kurzy

kurz sváření

kurz výroby vlastní knihy

kurz sítotisku a výroby plakátu

kurz konkrétních výtvarných technik určený dětem nebo rodičům s dětmi

kurz sebeobrany

právní pomoc pro občanskou společnost

kurz travelingu

kurz přežití ve městě i v divočině

kurz ekologického chování

Tělocvična bude představovat alternativní podobu fit-centra bez specifického zaměření. Bude nabízet prostor bez finančního zatížení všem zájemcům o kurzy sebeobrany, boxu, jógy, CrossFitu či třeba break dancu. Tělocvična bude ale zároveň místem umožňujícím nejen tělesný, ale i duševní rozvoj a měla by tak přispívat k vzájemnému respektu a úctě.

Kultura a umění

Sál pro pořádání hudebních, divadelních a filmových produkcí, pro autorská čtení.

Galerie pro příležitostné menší výstavy fotografií, či výtvarných děl.

Sociální bydlení (co-housing)

ASC by zároveň poskytovalo bydlení pro 5 – 7 lidí, kteří by se zároveň podíleli na provozu ASC Kliniky. Nešlo by o klasické bytové jednotky, jako spíše o alternativní formu komunitního bydlení (co-housing) se společnými prostory (kuchyně, sprchový kout, toalety). Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že spojení takovéto formy bydlení s provozem ASC usnadňuje jeho provoz, snižuje jeho náklady a nabízí potenciál, jak se vyvázat ze závislosti na grantech a dotacích.

Financování ASC Kliniky

Autonomní sociální centra fungují na principu *do-it-yourself* (udělej to sám), jsou založená na samofinancování a dobrovolnosti a příklady ze zahraničí ukazují, že je potenciál, aby to dlouhodobě fungovalo.

ASC se záměrně vyhýbá závislosti na státních dotacích, grantovém systému či bohatých mecenáších.

Jako neziskový projekt, který se snaží vymanit z tržní logiky, se předpokládá symbolické nájemné, s placením výdajů za vodu a elektřinu s výhledem na co největší přechod na soběstačné zdroje (využívání obnovitelných zdrojů, či dešťové vody).

Základním zdrojem financování budou samotné aktivity sociálního centra. Základem udržitelnosti bude generace „zisku“ z některých aktivit, jako jsou koncertní a živé hudební produkce, popř. promítání a doprovodná činnost ve formě zajištění občerstvení návštěvníkům.

Dalším zdrojem financí budou benefiční akce organizované v jiných prostorách na podporu ASC, či v zahraničí.

Třetím zdrojem financí bude crowdfunding (hromadné financování) konkrétních projektů, výdajů, či oprav.

Případné přijetí financí z grantů by mělo projít debatou a dopředu by měly být vyloučeny granty spojené s velkými korporacemi, s diskutabilní sociální či ekologickou odpovědností (OKD, ČEZ)

Iniciátoři projektu

V současnosti je iniciátorem projektu neformální občanská iniciativa několika desítek lidí z oblasti akademické a neziskové sféry, občanského aktivismu, a alternativní a autonomní kultury.

Mgr. et Mgr. Arnošt Novák

Vystudoval Mediální studia a Sociální a kulturní ekologie na Univerzitě Karlově a v současnosti působí a vyučuje na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. V letech 1993 – 98 byl aktivní v Autonomním sociálně-kulturním centru Ladronka.

Anna Hausnerová

Sociální pracovnice. Jako terénní sociální pracovnice působí v oblasti pomoci lidem bez domova na území Prahy. Dlouhodobě se zabývá problematikou absence sociálního bydlení a možností efektivní pomoci lidem ohroženým sociálním vyloučením.

Mgr. et Ing. Tereza Vrtová

Vystudovala Politologii na Vysoké škole ekonomické a Sociální antropologii na Karlově univerzitě, kde momentálně pokračuje v doktorském studiu. Je rodilou žižkovačkou a osud Prahy 3 a jejich domů a obyvatel jí není lhostejný.

Martina Sosnová

Vystudovala Střední soukromou školu reklamní tvorby, obor Užitá fotografie, kterému se profesionálně nevěnuje. Prošla několika zaměstnáními počínaje komerční sférou, neziskovým sektorem konče. Procestovala jihozápadní Evropu, žila v komunitě v ovocném sadu. Momentálně se snaží najít snesitelný způsob jak žít zpět ve městě.

Ivo Mathé

Nezávislý umělec dlouhodobě působící na pražské kulturní scéně. Zabývá se výtvarným uměním a hudební produkcí. Dlouhodobě usiluje o vytvoření autonomního kulturního centra vytvářejícího alternativu k mainstreamovým a především komerčním podnikům.

K ČEMU SE HLÁSÍME – NA ČEM STOJÍ KLINIKA

Hlásíme se k **AUTONOMII**. Jsme přesvědčeni, že ne každá aktivita musí být pod dohledem shora. Nejceněnější věci často vznikají v podzemí a na okraji. Taková místa učí společnému soužití, svépomoci, samostatnému myšlení i svobodnému rozvoji jedinců.

Hlásíme se k **DEMOKRACII** v jejím nejhlubším slova smyslu. A to i přesto, že se z ní v nedávné minulosti stal vyprázdněný pojem a fíkový list kapitalistické dominance a koloniální nadvlády. Pro nás demokracie neznamená odcizený parlament. Nechápeme ji jako pravidelný volební rituál, ale jako společné každodenní rozhodování lidí o problémech, které se jich týkají. O problémech měst, ve kterých žijí, o využití domů, kolem kterých chodí, ale i o všech dalších věcech, které se týkají jejich životů. My volíme 365 dní v roce.

Hlásíme se k **ROVNOSTI**. Odmítáme všechny formy diskriminace: etnickou, genderovou, ale i sociální. Odmítáme nerovnost, která se otiskuje do tváře měst, ve kterých žijeme. Nechceme žít ve městě, z něhož jsou některé skupiny obyvatel vylučovány. Právo na určování podoby města má mít každý, kdo v něm naplňuje své potřeby a hledá prostor k životu. Zatímco jedni nemají ve městě ani místo k přespaní, druzí určují bez jakékoli veřejné kontroly jeho podobu v zájmu svých podnikatelských cílů.

Hlásíme se k **SOLIDARITĚ**. Klinika byla někdy médií prezentována jako parta Rychlých šípů, která si poradila s bezdomoveckými živly a feťáky a nastolila pořádek v jedné budově. Tuto polarizaci odmítáme. Není to tak dávno, co pro nás ta stejná média měla podobná označení. Uvědomuje si, jak tyto nálepky mohou být zavádějící. Nesouhlasíme s rozdělováním lidí na ty, kteří ve městě mají právo žít, a na ty, kteří nemají. Aktivita Kliniky vždy byla a budou solidární s lidmi, kteří neměli to štěstí mít důstojný domov, propadli se ve společenském žebříčku až na dno a jsou vytlačováni na okraj jen proto, že nemají dostatek finančních prostředků na důstojný život.

Hlásíme se ke **SDÍLENÍ**. Byli jsme přesvědčováni o tom, že chtít mít víc než druzí je přirozené a praktické. O tom, že soukromé vlastnictví je hlavní pilíř svobody a demokracie. Jsme ale přesvědčeni, že dělit se s druhými je lidské. Ekologická i ekonomická krize nám navíc stále jasněji ukazují, že je to i nezbytné. Naše zkušenost navíc říká, že možné.

Hlásíme se k **OTEVŘENOSTI**. Klinika nemá být místem pro uzavřený kolektiv. Klinika má být místem pro ty, kteří ho potřebují. Klinika je závislá na aktivní podpoře místních obyvatel.

Hlásíme se k **PŘÍMÉ AKCI**. Radikální prostředky a nestandardní formy politiky jsou součástí cest k novým cílům. Vědomý střet se zákony a konvencemi dané společnosti ve jménu legitimních cílů společnost neohrožuje, ale naopak ji může posunout k její rozumnější a spravedlivější podobě. Nechápeme ji jako jednorázovou událost, ale jako každodenní způsob jednání. Přímá akce je pro nás důležitá, protože představuje rozhodující krok při získávání osobní moci nad společenským životem, který lidem uzurpovaly rozličné centralizované panovačné byrokracie. Skrze přímou akci získáváme pocit, že znovu můžeme kontrolovat směr, kterým se ubírá společnost, ale především si uvědomujeme nový pocit individuality a osobitosti, bez kterého je jakákoli opravdu svobodná společnost založená na samosprávě a nezávislé aktivitě naprosto nemožná.

POLITIKA. Chápeme naše aktivity jako politické a politiku jako přímou součást našich životů. V době, kdy lidé propadají skepsi a apatii vůči politice jako takové, chápeme politizaci zdola jako nástroj zapojení lidí do utváření podoby a chodu společnosti. Myslíme si, že ve snaze měnit společenské klima se nelze vyhnout jednání s těmi, kteří jej současně utvářejí. Nechceme, aby squatting skončil jen jako „nejasná hrozba z jiného vesmíru“. Nechceme ztratit své ideály, ale ani kontakt s realitou. Je to cesta stálého balancování. Závisí i na vás, jestli nám je pomůžete připomínat i prosazovat.

Chceme Kliniky jako **LABORATOŘ**. Laboratoř nových typů politických i sociálních vztahů. Laboratoř propojování alternativní kultury s alternativní politikou. Laboratoř propojování levicového aktivismu se zájmy a potřebami místních lidí.

Chceme **ZMĚNU**. Věříme, že experimenty z laboratoře Klinika mohou najít širší uplatnění. Demokracie, rovnost, sdílení a otevřenost jsou hodnoty na základě kterých se má společnost organizovat.

PŘÍLOHA Č. 4: FOTOGRAFIE VSTUPNÍCH DVEŘÍ AUTONOMNÍHO SOCIÁLNÍHO CENTRA KLINIKA

PŘÍLOHA Č. 5: DESATERO SQUATU CHRISTIANIA

1. Na území Christianie není povolen vjezd automobilům a motocyklům. Nejlépe se tam dostanete z centra Kodaně autobusem č.8 z *Bodenboffs Plads* a vystoupíte na *Prinsessegade*. Jinak jízda na kole a pěší chůze je povolena na celém území Christianie.

2. Odpadky odhazuj do kontejnerů k tomu určeným. V některých místech se odpadky třídí na organický odpad, sklo, papír. Respektuj označení kontejnerů!

3. Místo přírody používej veřejné toalety.

4. Prosíme o respektování soukromí obyvatel. Nevcházej do domů a zahrad, kde žijí lidé. Území města nabízí dost místa, kde můžete najít klid, zábavu nebo občerstvení.

5. Fotografuj pouze v tom případě, kdy si seš jist, že tím nebudeš nikoho obtěžovat. Je lepší se předem zeptat lidí a požádat je o souhlas. Nikdy však nefotografuj v Pusher Street nebo její blízkosti!

6. Neodváděj s sebou žádná zvířata, a to i přes to, že pobíhají zcela volně. V obecním obchodě - *INDKOBSCENTRAEN* - se můžeš vždy spojit s lidmi, kteří chtějí nějaké to zvíře dát pryč.

7. Středisko první pomoci se nachází ve „Zdravotním domě“ (*Sundbedshuset*), což je budova, ve které jsou i lázně (*Badehuset*). Má otevřeno od pondělí do pátku od 12ti do 18ti hodin.

8. Opravna kol se nachází v *Cykelvaerkstedet*. Je to současně i obchod s koly. Je na *Manefiskeren*. Po-Pá: 9-17.30.hod,v So a Ne funguje servis v Zelené hale (*Gronne Hal*, 10-18 hod).

9. Hledáš-li někoho nebo něco, informuj se v *Nyt Forum*, které je v prvním patře Opery (*Operaen*): Po-Čt: 12-20 hod, Pá: 12-16 hod, tel.: 31 95 65 07 nebo na *Gallopperiet* v *Loppebygningen*:
Út-Ne: 12-17 hod.

10. Pamatuji, že hašiš je v Dánsku kriminalizovaný a jeho přechovávání trestné. Tvrdé drogy - heroin, kokain, speed atd. - jsou v Christianii zakázány a jejich užívání, přechovávání či dokonce obchodování s nimi vede k vyhoštění.

PŘÍLOHA Č. 6: FOTOGRAFIE ZKOUMANÉHO SQUATU

©Tomáš Havelka

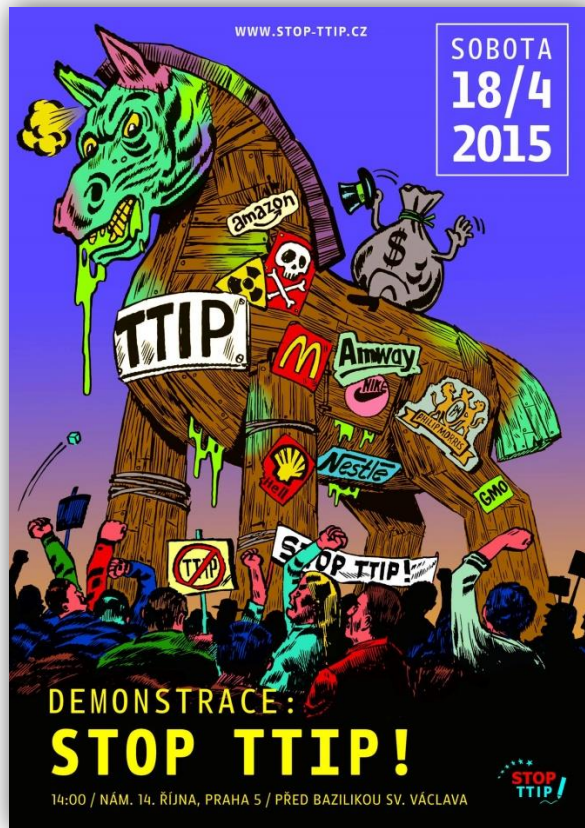
©Tomáš Havelka

©Tomáš Havelka

PŘÍLOHA Č. 7: FOTOGRAFIE A LETÁKY Z DEMONSTRACE TTIP

PŘÍLOHA Č. 8: PŘEPIS ROZHOVORŮ

SQUATTER Štěpán

Věk: 22

Squat: u Krčského lesa

Dosažené vzdělání: odborné učiliště (výuční list)

Autorka: „Proč dobrovolně žijete v tomto squatu?“

Š (22): „Nemusíme tu nic platit, všude je spousta opuštěných domů, aspoň nějaká střecha nad hlavou.“

Autorka: „Jaká je Vaše motivace žít a bojovat za práva tohoto squatu?“

Š (22): „Má motivace je užívat si život dokud to jde a jde to jen tady. Tady kde nejsou žádné pravidla a nikdo vás nebuzeruje.“

Autorka: „Z jaké rodiny pocházíte?“

Š (22): „Já pocházím z dobré rodiny, otec i matka pracovali, ale s otcem jsme se pořád hádali, furt mi něco zakazoval, nedalo se to snášet, od té doby co jsme se v kuse hádali s otcem, se pohybují na ulici a v tomhle prostředí, prakticky tu žijí z trucu.“

Autorka: „Považujete se za anarchistu, anebo nebezpečného extrémistu?“

Š (22): „Rozhodně ne, máme rádi svůj klid, občas nějaký alkohol tráva, ale lidem občas vadíme. Proto to dopadá někdy špatně a jsme nuceni se odstěhovat.“

Autorka: „Myslíte si o sobě, že ohrožujete a obtěžujete svým jednáním obyvatelé České republiky?“

Š (22): „Do tohoto domu by nikdo s normálních lidí nevskočil, takže ne. I když se zdá, že se nás občas lidi bojí.“

Autorka: „Jak dlouho obýváte tento squat, kde jste se o něm dozvěděl?“

Š (22): „Jsem tu 6 měsíců, celou zimu, ale teď tu jsou problémy s městskou částí, takže se zdá, že nás za chvíli vyhodí, jak jsem říkal je tu spousta dalších opuštěných domů. A dozvěděl jsem se o něm od své bývalé přítelkyně, která tady taky bydlela.“

Autorka: „Jak vypadá Váš běžný den?“

Š (22): „Ráno vstanu, někdy jdeme posbírat papír, který potom prodáme do sběrný, ale v této části nás předběhnou bezdomovci, nezbyvá nám nic jiného než krást a zboží dále prodávat. Říkáme tomu, že si dáme kolečko v Albertu.“

Autorka: „Co byste dělal v případě, že se tento squat bude muset vyklidit?“

Š (22): „Přesuneme se do jiného domu, který si obydlíme jako tento. S policií se nemá cenu dohadovat, stejně vždy dosáhnou svého.“

SQUATTERKA Kateřina

Věk: 24

Squat: u Krčského lesa

Dosažené vzdělání: nepřála si sdělit

Autorka: „Proč dobrovolně žijete v tomto squatu?“

K(24): „Byla jsem problémová už od mala, po rocích trápení v pašáku, v 18 jsem si řekla, že bych chtěla něco svého, svojí svobodu a život, život tady mi jí dává, nikdo se mě neptá na to, co bylo a nikdo tu neřeší to, co bude, žijeme tu přítomností.“

Autorka: „Jaká je Vaše motivace žít a bojovat za práva tohoto squatu?“

K(24): „Beru to tady skoro jako vlastní domov, takový ráj, vy by jste bojovali kdyby vás chtěli vyhodit z domova, já si myslím, že určitě, občas se tu objeví lidi, že se nestačím sama divit. Jsem srdcem squatterka a tak se mi to líbí.“

Autorka: „Z jaké rodiny pocházíte?“

K(24): „Říkala jsem, že už od mala jsou se mnou jen problémy, do 13 let jsem žila s matkou a nevlastním otcem, potom začali mezi námi problémy, otec chodil domu ožralej a nadával nám, proto jsem se sebrala a šla na ulici, pak další moje etapa byla po různých ústavech pak na ulici, různě po ubytovnách a nakonec tady.“

Autorka: „Považujete se za anarchistu, anebo nebezpečného extrémistu?“

K(24): „Občas to tu extrém je ale v jiném slova smyslu (smích), jinak prostřídalo se tady hodně lidí, vždycky někdo přijde někdo odejde nedokážu odhadnout, jestli z nich byl někdo nebezpečný, anarchista je tu každým svým způsobem života.“

Autorka: „Myslíte si o sobě, že ohrožujete a obtěžujete svým jednáním obyvatelé České republiky?“

K(24): „Už na nás občas zavolali lidé policii nelíbí se jim náš vzhled, naši psi, mě to nezajímá, ať si každý říká co chce, myslím si, že lidi se bojí toho, co sami neznají nebo nepoznají.“

Autorka: „Jak dlouho obýváte tento squat, kde jste se o něm dozvěděla?“

K(24): „Většinou jsme tu celý rok v zimě častěji, v létě se jezdí na vandry na festáky a tak, všechny důležité věci nosím u sebe, takže se vlastně nemusím o nic bát, jak jsem se o tomhle domě dozvěděla? Stačí znát ty správné lidi na ulici.“

Autorka: „Jak vypadá Váš běžný den?“

K(24): „Den často prospím jelikož celou noc chodíme a fáráme nebo někde sedíme a popijíme, je potřeba sehnat něco k jídlu, někdy, když nemůžou kluci, chodím a ptám se lidí na peníze dá se tím docela slušně vydělat aspoň na ten základ, ostatní věci se dají zařídit přes kámoše, někdy si jen tak malují sama pro sebe, ale to jsou kraviny a večer zase všechno dokola.“

Autorka: „Co byste dělala v případě, že se tento squat bude muset vyklidit?“

K(24): „Já bych odsud neodešla jen tak rozhodně ne. Ani kluci ne. Nedokážu si tuhle situaci představit zatím se mi to nestalo, i když předtím mě pořád někdo odněkud vyhazoval, asi bychom si našli jiný dům na bydlení, na žití.“

SQUATTER Martin

Věk: 30

Squat: u Krčského lesa

Vzdělání: Maturita obchodní akademie

Autorka: „Proč dobrovolně žijete v tomto squatu?“

M(30): „Já nemám žádnou motivaci, prostě tady jsem, protože nemám jinou možnost. Řeším tím svou bytovou situaci.“

Autorka: „Jaká je Vaše motivace žít a bojovat za práva tohoto squatu?“

M(30): „Já nemám žádnou motivaci, prostě tady jsem, protože nemám jinou možnost. Řeším tím svou bytovou situaci.“

Autorka: „Z jaké rodiny pocházíte?“

M(30): „Bratr umřel na drogy. Maminka pracovala od rána do večera, ale otec nic nikdy nedělal. Dá se říct, že jsem vyrůstal ve špatných podmínkách, které se ve mně uchovali.“

Autorka: „Považujete se za anarchistu, anebo nebezpečného extrémistu?“

*M(30): „Nepovažuji se za nebezpečného, ale trochu za anarchistu. Nemám rád tento systém. Nedo-
držuji vůbec nic.“*

Autorka: „Myslíte si o sobě, že ohrožujete a obtěžujete svým jednáním obyvatelé České republiky?“

M(30): „Podle toho na, kterým místě to je. Dá se říct, že lidé budou vždycky proti squatterům. Vždycky na nás budou nadávat. Tady nikoho neotravujeme. Sem tam si na nás někdo stěžuje, ale to kvůli našemu vizuálnímu provedení. Jinak nevidím problém jako. Oni prostě hází všechny do jednoho pytle. Oni v nás vidí jen feťáky a lidi co dělají bordel. Oni stěžují na nás mladé, ale přitom ti staří jak se chovají v autobuse nebo tak, tak bych jim týjo dal facánka.“

Autorka: „Jak dlouho obýváte tento squat, kde jste se o něm dozvěděl?“

M(30): „7 měsíců tady jsme a je nás zhruba 14 no. Pořád se tady tak tři lidi střídají. Já se o něm nijak nedozvěděl, já ho sám našel a přivedl tady zbytek.“

Autorka: „Jak vypadá Váš běžný den?“

M(30): „Když vstanu (smích) jedeme za Albert pro jídlo, tam se totiž hodně vyhazuje. Dovezeme to zpátky tady, kde si to společně uvaříme. Večer nic neděláme, jdeme spát.“

Autorka: „Co byste dělal v případě, že se tento squat bude muset vyklidit?“

M(30): „Máme vyhlídle dva squaty. Jeden na Vysočanské a druhý na Žižkově. Ale na té Vysočanské to je fakt moc pěkný barák. Tam bychom potom teda šli. Ale tohle opustit nechceme.“

SQUATTER PETR

Věk: 23

Squat: u Krčského lesa

Vzdělání: Vojenská akademie

Autorka: „Proč dobrovolně žijete v tomto squatu?“

P(23): „Tady na tom squatu? Protože nás vyhodili ze squatu s Písnice, kde jsem to měl domluvené i s majitelem a žil jsem tam 2 roky.“

Autorka: „Jaká je Vaše motivace žít a bojovat za práva tohoto squatu?“

*P(23): „Já nemám žádnou motivaci. Ne prostě žádnou. Jsem se na ulici dostal náhodně. Prostě nemám kde bydlet. Nemáme žádnou podporu a stát na nás s*ere. Squat je podle mě to samý jako ubytovna. Jen mezi sebou nemáme Rumuny a Ukrajince no.“*

Autorka: „Z jaké rodiny pocházíte?“

P(23): „Já jsem byl v hodně dobré rodině. Byl jsem finančně velice zabezpečenej. Můj otec je ředitel metrostavu a moje máma je obchodní zástupkyně pro firmu Kofola. Neshody s rodičema a hlavně po rozvodu otce s mámou si matka našla nevlastního otce a kvůli němu jsem vlastně na ulici. Je to taková moje demonstrace. Ale trvá už čtvrtý rok.“

Autorka: „Považujete se za anarchistu, anebo nebezpečného extrémistu?“

P(23): „Ne ani jedno. Ale u vás u Policie jsem psaný jako vysoce nebezpečný no. Však to o mně určitě víte no.“

Autorka: „Myslíte si o sobě, že ohrožujete a obtěžujete svým jednáním obyvatelé České republiky?“

P(23): „Já ohrožuji jen ty, co ohrožují mě. Já mám prostě akademii vojenskou a za sebou nějaké ty výcviky no v Brně.“

Autorka: „Jak dlouho obýváte tento squat, kde jste se o něm dozvěděl?“

P(23): „No já tady bydlím půl roku. Hned jak mě vyhodili ze squatu v Písnici, vzal mě Martin sem. Je to tady super.“

Autorka: „Jak vypadá Váš běžný den?“

P(23): „Bud' jenom spíme, nebo běháme kolem jídla no. Někdy si zajdeme i na pivo, když seženeme peníze. Jo a potom ty naše táboráky. Děláme tady vzadu v lese pro nás všechny táborák. A potom zase spíme. Nikdo nás nebudí. Prostě klídek a tabáček.“

Autorka: „Co byste dělal v případě, že se tento squat bude muset vyklidit?“

P(23): „Jako první najít jiné squat a zařizovat to tam postupně. Už mám vyhlídku na nový squat zase na Písnici, teď momentálně sháním majitele, aby nám to dovolil a my měli klid a neotravovali nás.“

SQUATTERKA VERONIKA

Věk: 19

Squat: u Krčského lesa

Vzdělání: bez maturity

Autorka: „Proč dobrovolně žijete v tomto squatu?“

V(19): „Doma jsme se pohádali s rodičema. O dobrovolnosti to v mém případě není.“

Autorka: „Jaká je Vaše motivace žít a bojovat za práva tohoto squatu?“

V(19): „Ne ježiši ne. Považuji se za squatterku jak kdy. Někdy třeba odjedu na pár dní domů a zase se vrátím do běžného života a zapomenou na to krásné, co zažívám tady. Moje motivace možná je, volnost a žádný řád.“

Autorka: „Z jaké rodiny pocházíte?“

V(19): „Pocházím ze slušné rodiny. Maminka dělá v kanceláři na nádraží a tatínek jezdí s kamionem. Byli na mě strašně přísní. Žiju tady trochu i z trucu. Ale zalíbilo se mi to.“

Autorka: „Považujete se za anarchistu, anebo nebezpečného extrémistu?“

V(19): „Ne to určitě ne.“

Autorka: „Myslíte si o sobě, že ohrožujete a obtěžujete svým jednáním obyvatelé České republiky?“

V(19) „Já určitě ne. Nevím a nebudu se vyjadřovat o zbytku (smích).“

Autorka: „Jak dlouho obýváte tento squat, kde jste se o něm dozvěděla?“

V(19): „Čtyři měsíce tady žiju. Hlavně ta zima nebyla růžová. Bylo to strašně těžké. Z domu jsem byla zvyklá na teplo a hlavně teplé jídlo. Ale tady mi nic nezbyvá a už mi to nevadí. Ráno se zajdu umýt na benzínku a každý den se maluji. Nechci vypadat špinavě.“

Autorka: „Jak vypadá Váš běžný den?“

V(19): „Bud' to jsme tady, nebo jsme venku a nebo čekáme, co přinesou kluci na jídlo. Zpravidla něco uvařím, ale sama nic nesháním. Kluci se o nás holky dobře starají. Jsou na nás hodní. Jde o to, abychom se spravedlivě rozdělili.“

Autorka: „Co byste dělala v případě, že se tento squat bude muset vyklidit?“

V(19): „Já bych už chtěla jít bydlet na byt nebo na ubytovnu. Další zimu už nechci žít venku.“